ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΕΤΟΣ Ζ'. ΑΡΙΘ. 77	*Ἐν Πειραιεῖ Μάϊος* 1891	ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Δ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΕΘΝΙΚΗ ΟΡΧΗΣΙΣ[1]

Τὴν ἑσπέραν τῆς τρίτης ἡμέρας τοῦ Πάσχα, εἰς συναναστροφήν τινα ἐρωτηθεῖσα Κυρία, ἥτις εἶχε κατὰ πρῶτον τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐκδράμει εἰς Μέγαρα, ἂν καὶ πῶς ἐκεῖ διεσκέδασε, μᾶς ἔλεγεν ὅτι συρροὴ μὲν ἦτον ἐκεῖ πολλὴ καὶ εὐάρεστος Κυρίων καὶ Κυριῶν καὶ ἐγχωρίων καὶ ξένων, ἀλλ' ὅτι δὲν ἐδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τί συνέρρεον ἐκεῖ νὰ ἰδῶσι, διότι ἀληθῶς οὐδὲν ὑπῆρχε τὸ θέας ἄξιον.

— Ἀλλ' αὐτὴ ἤδη ἡ θέσις τῆς πόλεως, ἀντιπαρετήρησα, καίτοι τὴν Κυρίαν ἐκείνην ὀλίγον γνωρίζων, — κειμένης ἐπὶ δύο λόφων ζωγραφικῶς συνεχομένων καὶ ἀμφιθεατροειδῶς, μετ' οἰκιῶν ὧν τὰ ἐπίπεδα δώματα ἔχουσι τύπον ἀρχαϊκόν, δὲν εὑρίσκετε ὅτι ἐμποιεῖ πρωτότυπόν τινα ἐντύπωσιν πολιχνίου περισωθέντος ἐκ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος;

Ἐλαφρὰ κίνησις τῶν χειλέων τῆς Κυρίας μοὶ ἐφάνη ἀποδεικνύουσα ὅτι πολὺ δὲν τὸ εὗρισκεν.

— Ἔχετε δυστυχῶς δίκαιον, — ἀπήντησα εἰς τὴν σιωπηλήν της ἀπόκρισιν, — διότι αἱ ἐσχάτως πολλαχοῦ τῆς πόλεως, καὶ μάλιστα περὶ τὸν σταθμὸν ἀνεγερθεῖσαι οἰκίαι μετὰ στεγῶν ὀξυτμήτων κατὰ τὸν χυδαῖον καὶ ὑπὸ τοῦ κλίματος μὴ ἐπιβαλλόμενον ῥυθμὸν τοῦ συρμοῦ, συνταράττουσι τὴν ἐντύπωσιν ἐκείνην δι' ὅσους δὲν εἶχον γνωρίσει τὰ Μέγαρα εἰς τὴν ἀρχαιοτέραν αὐτῶν μορφήν. — Ἀλλὰ τὸ πλαστικὸν ἀνάστημα, οἱ ζωηροὶ μέλανες ὀφθαλμοὶ καὶ ἡ ἀρχαϊκὴ καλλονὴ τῶν Μεγαρίδων...

Ἐδῶ διέκοψα τὸν λόγον, παρατηρήσας ὅτι ἡ Κυρία, ἥτις εἶχε μέλανας ἐπίσης τοὺς ὀφθαλμούς, εἶχε στρέψει καὶ προσηλώσει αὐτοὺς εἰς τὸν ἀπέναντι αὐτῆς καθρέπτην, τὸν εἰς τὸν τοῖχον κρεμάμενον. Τὸ βλέμμα της μοὶ ἐφαίνετο ὡς λέγων. Τί ἄρα; Μόναι αἱ ἀρχαῖαι διέπρεπον, καὶ μόναι αἱ Μεγαρίδες διαπρέπουσι σήμερον ἐπὶ καλλονῇ»; Ταῦτα νομίσας ὅτι ἀνέγνων εἰς τὸν καθρέπτην, ἔσπευσα νὰ συμπληρώσω τὴν φράσιν μου διὰ τῶν λέξεων·

— ... πρὸ πάντων ὅμως καὶ κυρίως ὁ χορός των, ἡ *τράττα* βεβαίως σᾶς ἤρεσαν.

Τότε ἡ Κυρία ἐξερράγη εἰς γέλωτα θορυβώδη.

— Ἡ *τράττα*! ἀνεφώνησε. Δὲν τὸ λέγετε σπουδάζων. Νὰ μὲ χλευάσητε θέλετε. Ἀηδέστερον, ἐλεεινότερον πρᾶγμα δὲν εἶδα ποτέ. Κρατοῦνται, σταυρωτὰς τὰς χεῖρας· δύο βήματα δεξιά, δύο βήματα ἀριστερά, νιαουρίζουν μοιρολόγια, καὶ λέγουν ὅτι τραγῳδοῦν καὶ χορεύουν. Πῶς ἐβαρβαρώθη αὐτὸς ὁ λαός! Ἐντρεπόμην τοὺς ξένους ὅσοι ἦσαν ἐκεῖ, καὶ βεβαίως μᾶς περιέπαιζον. Μήπως δὲν εἶχον δίκαιον;

Τὴν τελευταίαν ἐρώτησιν ἀπέτεινεν εἰς παρακαθήμενον αὐτῇ διοπτροφόρον νεανίαν, ὅστις τῇ ἀπήντησε γαλλιστὶ ὅτι ἦτον ἐντελῶς τῆς γνώμης της.

— Τὸ κατ' ἐμέ, Κυρία μου, ὁμολογῶ, — ἀπεκρίθην μετά τινος ἀκουσίου, ἐρεθισμοῦ, προερχομένου ἐκ τῶν τελευταίων της λόγων, — ὅτι δὲν βλέπω πῶς θὰ ἐδικαιοῦντο νὰ χλευάσωσι τὰς ἡμετέρας Μεγαρίδας διὰ τὸν χορόν των οἱ ξένοι ἐκεῖνοι, ὧν ὁ κυριώτερος χορὸς συνίσταται εἰς τὸ νὰ στρέφων-

1) ΣΗΜ. Δ. Δ. Εὐγνωμόνως λίαν δημοσιεύομεν τὴν ἀνωτέρω περισπουδαστον διατριβὴν τοῦ ἀκαταπονήτου πρυτάνεως τῶν παρ' ἡμῖν φιλολόγων ἐξοχωτάτου Δ. Ρ. Ραγκαβῆ, τόσον εὐμενῶς τιμῶντος ἡμᾶς διὰ τῆς πολυτίμου πνευματικῆς αὐτοῦ συμβολῆς.

ται ἀνὰ δύο ὡς σφόνδυλοι περὶ ἑαυτούς, ἄλλως δέ, ὁ *ἀντίχορός των*, εἰς τὸ νὰ κινῶνται ἄνω καὶ κάτω, δεξιῶς καὶ ἀριστερῶς, καθ' ὑποτιθέμενά τινα καὶ οὐδένα λόγον ἔχοντα σχήματα, μὴ ᾄδοντες μέν, ἀλλ' οὐδ' ἐρρύθμόν τινα βηματισμὸν οὐδὲ τάξιν ἀκολουθοῦντες, συγκεχυμένως δέ, καὶ ἕκαστος ὅταν καὶ ὅπως φθάσῃ. Δὲν θὰ σᾶς ἀποκρύψω δέ, ὅτι κατ' ἐμὲ οὐδόλως λυποῦμαι, βλέπων ὅτι αἱ ἡμέτεραι Μεγαρίδες, ἀντὶ νὰ παραδεχθῶσι τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ τὸ *βάλε* καὶ τὴν *καδριλλίαν*, ἐνέμειναν πισταὶ εἰς τὸν πατροπαράδοτον ἀρχαῖον χορόν των, τὴν *τράτταν*.

Εἰς τὸ βλέμμα τῆς ὡραίας κυρίας εἶδον τότε ἐλαφράν τινα ἔκφρασιν, ἂν ὄχι ὀργῆς, ἀλλ' ἵνα εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν, μᾶλλον περιφρονήσεως διὰ τὰς καὶ ἀπαντήσεως ἀναξίους προλήψεις μου.

Εὐτυχῶς, ἵνα τὴν ἀπαλλάξῃ τῆς ἀναγκης τοῦ νὰ μοὶ εἰπῇ καθαρῶς τὴν γνώμην της, εὑρέθη ἐκεῖ πλησίον λογιός τις νέος, ὅστις μᾶς ἤκουε πρὸ ὀλίγου. Οὗτος παρεμβᾶς.

— Μοὶ συγχωρεῖτε νὰ σᾶς παρατηρήσω, εἶπεν, ὅτι, τὰ ἐπίθετα «πατροπαράδοτου» καὶ «ἀρχαίου χοροῦ» ἃ ἀπεδώκατε εἰς τὴν τράτταν, δύνανται νὰ δικαιώσωσί τινα νὰ ὑπολάβῃ ὅτι θέλετε νὰ εἰπῆτε αὐτὴν διατηρηθεῖσαν ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνισμοῦ. Βεβαίως τοιαύτην δὲν εἴχετε πρόθεσιν.

— Ἐξ ἐναντίας, ἀπήντησα, ταύτην εἶχον καὶ οὐχὶ ἄλλην.

— Ὦ, σᾶς παρακαλῶ, εἶπεν ὁ νέος· εἶναι δυνατὸν σπουδαίως νὰ πιστεύσητε τοῦτο;

— Οὐχὶ νὰ τὸ πιστεύσω, ἀπεκρίθην, ἀλλὰ νὰ ἔχω τὴν ἀπόλυτον περὶ αὐτοῦ βεβαιότητα. Ὅταν ποτὲ ἐπισκεφθῆτε τὴν Πομπηΐαν,—διότι γνωρίζω τὴν φιλομάθειαν ὑμῶν, καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν ἀρχαίων σπουδῶν ζῆλον, δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θὰ τὴν ἐπισκεφθῆτε, — διατρέχων τὰς ἀρχαίας οἰκίας, ἐπὶ μιᾶς θέλετε ἰδεῖ τοιχογραφίαν παριστῶσαν ὄρχησιν γυναικῶν, οὐδεμίαν ἄλλην ἢ τὴν *τράτταν* αὐτήν. Ἐν σειρᾷ πλησίον ἀλλήλων ἱσταμεναι κατὰ μέτωπον, κρατοῦνται ἐκ τῶν χειρῶν ἀλληλένδετοι ἡ πρώτη μετὰ τῆς τρίτης, ἡ δευτέρα μετὰ τῆς τεταρτης, καὶ οὕτω καθεξῆς, καὶ φαίνονται πρὸς τὰ δεξιὰ βηματίζουσαι, ἀπαραλλάκτως ὡς ἂν ἐβλέπετε τὰς Μεγαρίδας τὴν τρίτην ἡμέραν τοῦ Πασχα.

— Τῷ ὄντι; Εἶναι βέβαιον τοῦτο;

— Οὐδὲν αὐτοῦ βεβαιότερον, διότι τὸ εἶδον, καὶ δύνασθε ἐπίσης νὰ τὸ ἰδῆτε, ἴσως δὲ καὶ νὰ τὸ ἀπαντήσητε εἴς τινα τῶν εἰκονογραφημένων περιγραφῶν τῆς πόλεως. Αἱ γυναῖκες τῆς Πομπηΐας χορεύουσι τὸν *συρτὸν* κρατούμεναι ὡς εἰς τὴν *τράτταν*.

— Τότε λοιπόν, μὲ ἠρώτησεν ὁ φιλομαθὴς νέος, οὐ ἡ περιέργεια ἐξηγέρθη, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποτεθῇ ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ συρτὸς παρέμεινεν εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος;

— Νὰ ὑποτεθῇ; εἶπον ἐγώ. Τοῦτο οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἀμφισβήτησιν ἐπιδέχεται, διότι ῥητῶς μαρτυρεῖται ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀρχαίων.

— Τῶν ἀρχαίων; Ἀληθῶς;

— Ἀληθέστατα. Ἂν διὰ τὴν *Τράτταν* ἔχομεν τὴν τοιχογραφίαν, διὰ τὸν *Συρτὸν* ἔχομεν τὸν Πλούταρχον, ὅστις, ἐν τῷ *περὶ ἐκλελοιπότων χρηστηρίων*, λέγει. «Ἅπτονται δὲ ἐφεξῆς ἀλλήλων ἀτρέμα προϊόντες, ὥσπερ ἐν χορείᾳ». Ἐκαλεῖτο δὲ *Κύκλιος* ὁ χορὸς οὗτος, διότι οἱ ἐκ τῶν χειρῶν κρατούμενοι χορευταὶ ἐβαδίζον ἐρρύθμως καὶ ἡμικυκλικῶς περὶ τὸν βωμόν, ὡς τοῦτο διετηρήθη καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν ἐκκλησίαν, εἰς τῶν γάμων τὴν τελετὴν ὅταν ψάλληται τὸ «Ἡσαΐα χόρευε».

— Καὶ εἰς τοὺς χορούς των ἐκείνους ἔψαλλον ἄρα γε καὶ οἱ ἀρχαῖοι ὡς οἱ σήμερον; ἠρώτησεν ὁ περίεργος νεανίας.

— Τοῦτο, τῷ εἶπον, εἶναι ἀναμφισβήτητον. Οἱ θεατρικοὶ χοροὶ ψάλλοντες ἐκινοῦντο ὀρχηστικῶς ἐπὶ τῆς σκηνῆς· ὁ δὲ Πλάτων λέγει (ἐν Νόμ. 13), ὅτι ἡ *χορεία* ἦν «ὄρχησις μετ' ᾠδῆς». Οἱ τότε χοροὶ ἐκεῖνοι ἦσαν λοιπόν, ὡς φαίνεται, ἀπαράλλακτοι πρὸς οὓς σήμερον βλέπομεν εἰς ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα.

— Ὦ! Ἀπαράλλακτοι ὄχι, ἐν πάσῃ περιπτώσει, παρενέβαλεν ὁ ἕτερος νεανίας. Ἂν ἔψαλλον, τὰ ᾄσματα των, κἂν πρέπει νὰ ἐλπίσωμεν ὅτι καὶ ὡς μουσικὴ καὶ ὡς στιχουργία ἦσαν πως καλήτερα ἀφ' ὅσα ἀκούομεν εἰς τὰ Μέγαρα καὶ τὰ ἄλλα χωρία μας.

— Τὸ ζήτημα τῆς μουσικῆς τῷ ἀπεκρίθην, ἴσως ἀποτομώτερον τοῦ πρέποντος, ἐστὶν ἐξ ἐκείνων ἃ προχείρως δὲν λύονται, καὶ ἀπαιτοῦσι καὶ εἰδικὰς γνώσεις καὶ βαθεῖαν μελέτην. οὐδὲ δύναμαι τὴν στιγμὴν ταύτην νὰ ἐκθέσω καὶ συζητήσω τοὺς λόγους δι' οὓς πιστεύω τὴν ἀρχαίαν μουσικὴν ἐν μέρει ἐπιζήσασαν καὶ διατηρηθεῖσαν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐκκλησιαστικῇ καὶ ἴσως καὶ ἐν ἐνίαις τῶν δημοτικῶν μελῳδιῶν. Ὡς δὲ πρὸς τῶν ᾀσμάτων τὴν σύνθεσιν δὲν εἶναι δίκαιον πολὺ νὰ μεμψιμοιρῶμεν ἂν χωρικοὶ ἀφελεῖς καὶ ἀπαίδευτοι ἐλέγχωνται ὀλίγον ἐγκρατεῖς τῶν κανόνων τῆς στιχουργίας καὶ ἐπιδέξιοι περὶ τὴν χρῆσιν αὐτῆς, ὅτε ἐνίοτε μᾶς συμβαίνει ν' ἀπαντῶμεν καὶ μεταξὺ τῶν ἐχόντων ποιητοῦ ἀξιώσεις τινὰς κγνοοῦντας καὶ τοὺς στοιχειωδεστέρους κανόνας οὐ μόνον τῆς ὀρθῆς στιχουργίας, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς ὁμοιοκαταληξίας τῆς γλώσσης ἡμῶν.

(Πρό τινων ἡμερῶν εἶχον ἰδεῖ εἰς ἐφημερίδα τινὰ ποιημάτιον δῆθεν εἰδυλιακὸν τοῦ νέου εἰς ὃν ἀπήντων).

Ὡς δ' ἔπαυσα λέγων, ὁ νεανίας ἐκεῖνος παρεκάλεσε τὴν Κυρίαν μεθ' ἧς εἶχεν ἀρχίσει ἡ συνδιαλεξις, καὶ μεθ' ἧς ἔμελλε νὰ συναντηθῇ μετὰ δύο ἡμέρας εἰς συναναστροφήν τινα, νὰ τῷ δώσῃ τὸ πρῶτον *βάλς*.

Ὁ δ' ἕτερος νέος μοὶ εἶπεν ὅτι κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς θὰ μετέβαινεν ἀφεύκτως εἰς ἓν τῶν περὶ τὰς Ἀθήνας χωρίων, ὅπου ὑπῆρχε τὴν ἡμέραν ἐκείνην πανήγυρις διὰ νὰ ἰδῇ καὶ σπουδάσῃ ἀκριβέστερον ἀτὸ πολύτιμον τῆς ἀρχαιότητος λείψανον, τὸν Συρτόν».

Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΒΟΡΩΝΟΥ
Διευθυντοῦ τοῦ ἐθνικοῦ νομισματικοῦ μουσείου.

Ο ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΚΑΣΙ
ΚΑΙ Η ΤΗΛΕΓΟΝΙΑ ΤΟΥ ΕΥΓΑΜΜΩΝΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟΥΣ ΤΥΠΟΥΣ ΤΗΣ ΜΑΝΤΙΝΕΙΑΣ

(Συνέχεια· ὅρα προηγ. φύλλ.).

Ὁ Welker[1], ὁ Otfried Muller[2], ὁ Preller[3], καὶ ἄλλοι πλανηθέντες ἀναμφιβόλως ὑπὸ τῶν προμνημονευθέντων συγγραφέων, πιστεύουσιν ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς ἐξῆλθε, μετὰ τῆς κώπης ἐπ' ὤμου, πρὸς ἀναζήτησιν τῶν παρὰ τοῦ Τειρεσίου ὑποδειχθέντων ἀνθρώπων, *μετὰ τὴν εἰς Ἤλιδα ὁδοιπορίαν του (Γ) καὶ μετὰ τὰ περὶ Τροφώνιον, Ἀγαμήδην καὶ Αὐγέαν (Ε—Ζ)*, δηλαδὴ κατὰ τὴν εἰς Θεσπρωτίαν πορείαν του ἔνθα θὰ ἦλθεν ἀκριβῶς πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ ἀνθρώπου του. Ἂς ἐξετασωμεν, ἵνα ἐκτιμήσωμεν τὴν γνώμην ταύτην, ἐνδότερον τὴν περίληψιν τοῦ Πρόκλου καὶ ἂς παραβαλωμεν πρὸς τὰ προλεχθέντα διὰ τὸν Ὀδυσσέα ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου, διότι ὁ Εὐγάμμων, ὑπὸ τὸ καθῆκον τοῦ συνεχιστοῦ τοῦ Ὁμήρου ὅπερ ἀνέλαβε, ὀφείλει ἀναγκαίως νὰ ἐκθέσῃ τὴν σειρὰν τῶν ῥαψῳδουμένων μύθων συμφώνως τῷ πνεύματι καὶ ταῖς ἀρχαῖς τῆς ὁμηρικῆς ποιήσεως.

Εἴδομεν ὅτι ἡ Τηλεγονία συνίστατο ἐκ δύο βιβλίων· ἐν τῷ πρώτῳ περιείχοντο:

(Α) *Ταφαὶ τῶν μνηστήρων*. — Ὁ Ὅμηρος ἀφηγεῖται (Ὀδυσ. Ω. 412-417) ὅτι τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μετὰ τὸν φόνον τῶν μνηστήρων, οἱ Ἰθακήσιοι εἰσῆλθον εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ὀδυσσέως ἔνθα τὰ πτώματα ἦσαν συνεσωρευμένα ὑπὸ τὰς αὐλείους θύρας (Ὀδυσ. Ψ. 49). Ἀνέλαβον αὐτοὺς καὶ ἕκαστος ἔθαψε τοὺς ἰδίους ἐν ᾧ τοὺς ἐκ τῶν ξένων πόλεων ἐπεβίβασαν ἐπὶ πλοίων καὶ ἀπέστειλαν εἰς τοὺς οἴκους των (Ὀδ. Ω. 419-420). Μικρὸν ὕστερον, οἱ Ἰθακήσιοι ἔλαβον τὰ ὅπλα πρὸς ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ Ὀδυσσέως καὶ ἐξῆλθον εἰς τοὺς ἀγροὺς ἔνθα ὁ ἥρως ἀπῆλθε πρότερον. Μετὰ μαχην, ἡ εἰρήνη συνήφθη μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ Ὀδυσσέως τῇ παρεμβάσει τῆς Ἀθηνᾶς.

Οὕτως ἡ Ὀδύσσεια περατοῦται χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ὁ ἀναγνώστης, ἐὰν ἐνεταφησαν παντες οἱ μνηστῆρες ὧν αἱ ψυχαί, πρὸ μικροῦ, ὠδύροντο ἐν Ἅιδου ὅτι τὰ πτώματα αὐτῶν ἠμελημένα ἔκειντο ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἐν ᾧ ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν οἱ φίλοι καὶ οἱ οἰκεῖοι ἠγνόουν τὴν τύχην των (Ὀδυσ. Ω 1-200) Ὅθεν τὸ πρῶτον ἐπεισόδιον ὅπερ ἔδει ν' ἀφηγηθῇ ἡμῖν ὁ συνεχιστὴς τῆς Ὀδυσσείας ἦσαν αἱ ταφαὶ τῶν μνηστήρων. Ὁ Εὐγάμμων, σεβόμενος τὰ πτώματα, συμμορφοῦται τῇ ἐπιθυμίᾳ αὐτοῦ τοῦ Ὀδυσσέως, εἰπόντος τῇ γραίᾳ Εὐρυκλείᾳ ἀγαλλομένῃ ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν πτωμάτων τῶν μνηστήρων (Ὀδυσ. Χ. 412-416).

Οὐχ ὁσίη κταμένοισιν ἐπ' ἀνδράσιν εὐχετάασθαι.
Τοὺς δὲ μοῖρ' ἐδάμασσε θεῶν καὶ σχέτλια ἔργα.

(Β). *Θυσίαι τοῦ Ὀδυσσέως ταῖς Νύμφαις*. — Ἐκ τῆς Ὀδυσσείας γνωρίζομεν ὅτι αἱ Νηϊάδες νύμφαι κατεῖχον ἄντροον θαυμάσιον παρὰ τὸν λιμένα τῆς Ἰθάκης (Ὀδυσ. Ν. 96-112), ἔνθα συχνάκις ὁ Ὀδυσσεὺς πρὸ τῆς εἰς Τροίαν ἀναχωρήσεώς του

πολλὰς ἔρδεσκε Νύμφῃσι τελήεσσας ἑκατόμβας

(Ὀδυσ. Ν. 350). Τῆς νηὸς τῶν Φαιάκων, ἥτις μετέφερε τὸν Ὀδυσσέα εἰς Ἰθάκην, προσορμισθείσης ἀκριβῶς παρὰ τὸ ἄντρον τοῦτο, ὁ Ὀδυσσεὺς ἀναγνωρίζει αὐτὸ καὶ ἀπευθύνει τὴν ἑπομένην δέησιν (Ὀδυσ. Ν. 356-360).

Νύμφαι νηΐαδες, κοῦραι Διός, οὔποτ' ἔγωγε
ὄψεσθαι ὄμμ' ἐφάμην νῦν δ' εὐχωλῆς ἀγανῆσιν
χαίρετ' ἀτὰρ καὶ δῶρα διδώσομεν ὡς τὸ πάρος περ
αἴ κεν ἐᾷ πρόφρων με Διὸς θυγάτηρ ἀγελείη,
αὐτόν τε ζώειν καί μοι φίλον υἱὸν ἀέξῃ.

Ἀφ' οὗ δέ, ἐν τῇ ὑπολοίπῳ Ὀδυσσείᾳ, οὐδαμοῦ βλέπομεν τὸν Ὀδυσσέα ἐκπληροῦντα τὴν ὑπόσχεσίν του, ἐκ τῶν πρώτων ἀναφερομένων πραγμάτων ἐν τῇ Τηλεγονίᾳ ἔπρεπε νὰ ὦσι φυσικῶς αἱ ταῖς Νύμφαις θυσίαι. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ὀδυσσεὺς πρὸ τῆς εἰς Ἤλιδα ἀναχωρήσεώς του (Τηλεγον. Γ) ὤφειλε νὰ δεηθῇ τοῖς θεοῖς, ἵνα προστατεύσωσιν αὐτὸν κατὰ τὴν περιήγησίν του, καλλιστα εὔχεται ταῖς Ναϊάσι νύμφαις ταῖς λατρευομέναις ἐν τῇ πατρίδι του[1].

Χωρῶμεν δὴ πάντες ἀολλεῖς
Νύμφαις ἁλίαισιν ἐπευξάμενοι
νόστου σωτῆρας ἱκέσθαι.

(Γ) *Ἀναχώρησις τοῦ Ὀδυσσέως εἰς Ἤλιδα ἵνα ἐπισκέψηται τὰ βουκόλια*.—Ὁ Welker δὲν γνωρίζει τί νὰ ὑποθέσῃ ὡς σκοπὸν τῆς περιηγήσεως τοῦ Ὀδυσσέως εἰς Ἤλιδα[2]. Ἀλλ' ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ, βλέπομεν ὅτι ὁ Ὀδυσσεύς, εὐθὺς ὡς ἀπηλλάγη τῶν μνηστήρων, ἄρχεται ὡς καλὸς οἰκογενειάρχης νὰ διευθετῇ τὰ ἑαυτοῦ· τιμωρεῖ τὰς κακοηθησάσας ὑπηρετρίας (Ὀδυσ. Χ. 416-477)· καθαίρει τὸν οἶκον αὐτοῦ ἀπὸ τῶν μιασμάτων τοῦ χυθέντος αἵματος, μάλιστα πρὶν ἢ πεισθῇ νὰ φροντίσῃ περὶ ἑαυτοῦ (Ὀδ. Χ. 481-494)· ἐνὶ λόγῳ, ἀποκαθίστησι διὰ τῆς ἐνεργείας του καὶ τόλμης τὴν τάξιν καὶ εὐρυθμίαν ἐν τῷ οἴκῳ του καὶ τῇ Ἰθάκῃ. Ἀλλὰ μέρος σπουδαῖον τῆς περιουσίας, πρὸ παντων τὰ βουκόλια αὐτοῦ, τὰ ἱδρυμένα, ὡς τὰ πλεῖστα τῶν Ἰθακησίων, ἐν τῇ ἠπείρῳ, ἐν τῇ Ἤλιδι[3], σχεδὸν εἶχον ἐρημωθῇ ὑπὸ τῶν μνηστήρων. Ἐν

1) Welker, Die griechische Tragoedien vol. I, p. 248 καὶ Der epische Cyclus, Β' ἔκδ. vol. II, p. 306.

2) Geschichte der grieshischen Litteratur, Δ' ἔκδ. ὑπὸ F. Heitz, 1882 vol. I, p. 115.

3) Griechiscte Mythologie, Γ' ἔκδ. vol. II, p. 468.

1) Παραβλητέον τὸ χωρίον τοῦ Σοφοκλέους, ἐν Φιλοκτητ. 1470 καὶ ἑξ.

2) Der epische Cyclus oder die homerischen Dichter, Β' ἔκδ· vol. II, p. 303. ἑξ.

3) Παυσαν. VIII, 14, 6 καὶ Ὀδυσ. Δ. 631 ἑξ.

τῇ Ὀδυσσείᾳ κατ' ἐπανάληψιν λέγεται τοῦτο. Φυσικῶς λοιπὸν ἦν ἀνάγκη, ἵνα θέσῃ πλήρη τάξιν εἰς τὰς ὑποθέσεις του καὶ πρὸ τοῦ ἀναχωρήσει πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Τειρεσίου, νὰ ἐπισκεφθῇ τὰ βουκόλια αὐτοῦ. Οὕτως, ἀναχωρεῖ εἰς Ἦλιδα ἐν τῇ Τηλεγονίᾳ τοῦ Εὐγάμμωνος. Ἄλλως τε δέ, ἡ περιήγησις αὕτη *προϋδηλώθη* ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ· ὁ Ὀδυσσεὺς ἔλεγε τῇ Πηνελόπῃ μετὰ τὴν πρώτην συνάντησιν (Ὀδυσ. Ψ. 354-358):

Νῦν δ' ἐπεὶ ἀμφοτέρω πολύπρατον ἱκόμεθ' εὐνήν,
κτήματα μὲν τά μοι ἔστι, κομιζέμεν ἐν μεγάροισιν,
μῆλα δ' ἅ μοι μνηστῆρες ὑπερφίαλοι κατέκειραν,
πολλὰ μὲν αὖτὸς ἐγὼ λῄσσομαι, ἄλλα δ' Ἀχαιοί,
δώσουσ', εἰσόκε πάντας ἐνιπλήσωσιν ἐπαύλους.

(Δ). *Ξενισμὸς παρὰ τῷ Πολυξένῳ, ὃς δωρεῖται τῷ Ὀδυσσεῖ ξένιον κρατῆρα.*—Ὁ Ὀδυσσεὺς ἀφικόμενος εἰς Ἦλιδα ὤφειλε φυσικῶς νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν συμπολεμιστήν του Πολύξενον, ἕνα τῶν ἀρχηγῶν τῶν Ἠλείων κατὰ τὴν τῆς Τροίας πολιορκίαν (Ἰλιαδ. Β. 615-624). Ἐκ τῶν τεσσάρων ἡγεμόνων τῶν Ἠλείων κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον, μόνοι ὁ Πολύξενος καὶ Θάλπιος (οἵτινες, πιθανῶς, ἐνεφανίζοντο ὡσαύτως κατὰ τὸ μέρος τοῦτο τῆς Τηλεγονίας) ἐπανῆλθον ὑγιεῖς καὶ σῶοι οἴκαδε (ἰδὲ Ἀριστοτελ. Επιγραμ., 18)· Οἱ δύο ἕτεροι, ὁ Ἀμφίμαχος καὶ Διώρης, ἐφονεύθησαν ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Ἰλίου (Ἰλδ. Ν. 185 205, καὶ Δ 517-526). Φυσικῶς δὲ ὁ Πολύξενος προϋθυμήθη νὰ ξενίσῃ τὸν Ὀδυσσέα καὶ προσφέρῃ αὐτῷ δῶρα κατὰ τὰ ὁμηρικὰ ἔθη. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ὁ Πολύξενος, ἀπόγονος τοῦ βασιλέως Αὐγείου (Ἰλδ. Β. 624), πεφημισμένου ἐν τῇ ἀρχαιότητι διὰ τὰ ἄπειρα αὐτοῦ ποίμνια[1] εἶνε ἐκεῖνος ὃν εἶχεν ὑπ' ὄψει ὁ Ὅμηρος ἐν τοῖς προμνημονευθεῖσι λόγοις τοῦ Ὀδυσσέως: *ἄλλα δὲ (μῆλα) Ἀχαιοὶ δώσουσ' εἰκόσε πάντας ἐνιπλήσωσιν ἐπαύλους.* Κάτοχος ἀπειραρίθμων ποιμνίων, ὁ Ἀχαιὸς Πολύξενος δὲν θὰ ἔλειψε νὰ δώσῃ σημαντικὸν μέρος ἐξ αὐτῶν εἰς τὸν ξένον καὶ φίλον του Ὀδυσσέα, ἐλθόντα ἀκριβῶς εἰς Ἦλιδα ἵνα ἐπανορθώσῃ τὰ βουκόλια αὐτοῦ. Ὁ κρατὴρ ὃν ἀναφέρει ὁ Πρόκλος ἐν τῇ περιλήψει του δὲν θὰ ἦτο τὸ μόνον, ἀλλὰ τὸ λαμπρότερον τῶν δώρων τοῦ Πολυξένου, καλλιτέχνημα τι, οἷον ὁ θαυμάσιος χρυσάργυρος κρατὴρ ὃν ἔλαβεν ὁ Τηλέμαχος, κατὰ τὸν Ὅμηρον, παρὰ τοῦ Μενελάου, ὅτε ἀνεζήτει τὸν πατέρα του. Πιστεύω μάλιστα ὅτι ὁ λογοκλόπος Εὐγάμμων δὲν θὰ ἔλειψε κατὰ τὸ μέρος τοῦτο τοῦ ἔπους του νὰ περισυλήσῃ τὴν ῥαψῳδίαν τῆς Ὀδυσσείας: *τὰ ἐν Λακεδαίμονι* Ἡ ὁμηρικὴ περιγραφὴ τοῦ πλουσίου οἴκου τοῦ Μενελάου δύναται κάλλιστα νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὑπόδειγμα ἐν τῇ περιγραφῇ ἣν ἐποιεῖτο ἀναμφιβόλως ὁ Εὐγάμμων τοῦ πλούτου τοῦ ἐγγόνου τοῦ Αὐγείου.

Ὁ Ὀδυσσεὺς πρὶν ἐγκαταλείπῃ τὴν Ἦλιδα θ' ἀφηγήθη, ἀναμφιβόλως, τῷ Πολυξένῳ τὰς πλάνας του, τὴν ἐπάνοδόν του εἰς Ἰθάκην, τὴν μνηστηροφονίαν κ.τ.λ. θὰ παρεπονήθη πικρῶς, ἀναφέρων τὴν προφητείαν τοῦ Τειρεσίου, ὅτι αἱ δυστυχίαι αὐτοῦ *δὲν ἔληξαν ἔτι, ἀλλ'* ὅτι μετὰ τὴν τακτοποίησιν τῶν οἰκειακῶν του, ὤφειλε ν' ἄρξηται τῆς ἀναζητήσεως τοῦ ἀνθρώπου *ὅστις δὲν γνωρίζει τὰς κώπας.* Ὁ Πολύξενος θὰ παρέσχεν αὐτῷ τὰς συμβουλάς του, μεθ' ὁ Ὀδυσσεὺς θὰ ἀπῆλθε τῆς Ἦλιδος.

Μετὰ[1] τὰ συμβάντα ταῦτα (ἐπὶ τούτῳ), ἠκολούθουν, ἐν τῇ Τηλεγονίᾳ, αἱ ἀφηγήσεις, *τῶν περὶ Τρφόνιον καὶ Ἀγαμήδην καὶ Αὐγέαν* (Ε—Ζ)· εἶτα (Η) *ἡ ἐπάνοδος τοῦ Ὀδυσσέως εἰς Ἰθάκην ἔνθα* τὰς ὑπὸ τοῦ Τειρεσίου ῥηθείσας τελεῖ θυσίας. Τὸ τελευταῖον τοῦτο κεφάλαιον (Η) τίθησιν *ἐκτὸς ἀμφιβολίας* ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς ἀπῆλθε τῆς Ἦλιδος πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ ἀνθρώπου του καὶ ὅτι *εὗρεν αὐτόν* ἐν τῇ σειρᾷ τῶν γεγονότων ἅτινα ἐκτίθενται ἐν τοῖς μέρεσι Ε—Ζ τῆς Τηλεγονίας. Θὰ ἦτο δὲ παραδοξον ὅτι ἡ παρατήρησις αὕτη δὲν εὑρέθη ὑπὸ τὸν κάλαμον τοῦ Welker, Müller Preller καὶ ἄλλων, εἰ μή τις ἐσκέπτετο ὅτι οἱ σοφοὶ οὗτοι, ἀναμφιβόλως, ἐπλανήθησαν ὑπὸ τῶν χωρίων τοῦ Εὐσταθίου, Τζέτζου κ.τ.λ., τῶν παρατεθέντων ἀνωτέρω. Ὁ Τειρεσίας λέγει διαρρήδην τῷ Ὀδυσσεῖ ὅτι μόνον *μετὰ τὴν ἀνεύρεσιν* τοῦ ὑποδειχθέντος ἀνθρώπου ὀφείλει νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ νὰ θυσιάσῃ, συμφώνως τῷ ἀξιώματι αὐτοῦ, πρὸς πάντας τοὺς ἀθανάτους ἱερὰς ἑκατόμβας (ἰδὲ ἀνωτέρω). Δὲν δύναται λοιπὸν νὰ ὑπάρξῃ ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία ὅτι: ὁ Εὐγάμμων, ὅστις ἠκολούθει κατὰ γράμμα τῷ Ὁμήρῳ, ἀφηγεῖτο ἐν ταῖς ῥαψῳδίαις Ε—Ζ τῆς ἰδίας Τηλεγονίας πῶς καὶ ποῦ ὁ Ὀδυσσεὺς εὗρε τὸν ἄνθρωπόν του.

Τοῦτο θὰ ἴδωμεν ἐπιβεβαιούμενον βραδύτερον. Ἤδη, συνεχίζοντες συντομώτερον τὴν ἀνάλυσιν ἡμῶν, παρατηροῦμεν ὅτι μετὰ τῶν πρὸς τοὺς θεοὺς θυσιῶν ἐπερατοῦτο, ὡς πιστεύομεν, τὸ ἕτερον τῶν δύο βιβλίων ἐξ ὧν συνίσταντο ἡ Τηλεγονία. Τοῦτο ὑποδεικνύεται ὑπὸ τῶν λέξεων *καὶ μετὰ ταῦτα* τῆς περιλήψεως τοῦ Πρόκλου.

Ὁ Τειρεσίας τοῦ Ὁμήρου, ἐξακολουθῶν νὰ ὁμιλῇ τῷ Ὀδυσσεῖ μετὰ τὰς δοθείσας συμβουλάς, μαντεύεται αὐτῷ ὅτι μετὰ τὴν δευτέραν ἐπιστροφήν του εἰς Ἰθάκην,

θάνατος δέ τοι ἔξαλος αὐτῷ
ἀβληχρὸς μάλα τοῖος ἑλεύσεται ὅς κε σε πέφνῃ
γήρᾳ ὕπο λιπαρῷ ἀρημένον· ἀμφὶ δὲ λαοὶ
ὄλβιοι ἔσσονται· τὰ δέ τοι νημερτέα εἴρω[2]

Ἀληθῶς, ἤξιζε τούτου ὁ Ὀδυσσεύς! εἶνε τέλος ἐπάξιον τῆς Ὀδυσσείας, τὸ τέλος ὅπερ πᾶς τις καλῶς κατανοήσας τὸ πνεῦμα τῆς ὁμηρικῆς ἐποποιΐας ἔπρεπε ν' ἀναμένῃ παρὰ τοῦ ποιητοῦ. Παντες οἱ μῦθοι οὓς βλέπομεν ἐν τῇ Τηλεγονίᾳ τοῦ Εὐγάμμωνος κατὰ τὸ τέλος τοῦ βίου τοῦ Ὀδυσσέως ὀφείλουσι

1) Ἰλδ. Α. 677-684.—Θεοκρ. εἰδ. 25.—Schirmer, ἐν τῷ Rocher's Lexicon der Mythologie. λξ. Augeias.

1) Παρβλ. Welker, Der epische Cyclus, vol. II, p. 304.
2) Παραβλητέον ἐνταῦθα τὸν Εὐστάθιον.

βεβαίως τὴν γέννησίν του εἰς ἄλλας φαντασίας ἢ τὴν τοῦ Ὁμήρου[1]. Οὕτως ἐσφαλμένως οἱ πλείστοι τῶν ἑρμηνευτῶν τῆς Ὀδυσσείας, ἐπηρεαζόμενοι ὑπὸ τῆς Τηλεγονίας τοῦ Εὐγαμμωνος, ἑρμηνεύουσι τοὺς στίχους τούτους τοῦ Ὁμήρου ὑπὸ ἔννοιαν ὅλως ἀντίθετον. Ὁμολογῶ, τὸ ἐπ' ἐμοί, ὁσάκις ἔφθανον εἰς τοῦτο τὸ μέρος τῆς Ὀδυσσείας, θὰ ἔρριπτον μετ' ἀπογοητεύσεως τὸ ποίημα. ἐὰν θὰ ἐσκεπτόμην μίαν μόνην στιγμὴν ὅτι ὁ Ὅμηρος πραγματικῶς ἠθέλησε νὰ προσείπῃ τῷ ἡρωϊ αὐτοῦ, μετὰ τοσαύτας ταλαιπωρίας, ἀφ' οὗ ἐξηυμένισε διὰ θυσιῶν τὸν Ποσειδῶνα καὶ ἅπαντας τοὺς ἄλλους θεούς, ὅτι θ' ἀποθάνῃ διὰ τῆς χειρὸς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ διὰ τοιούτου φρικώδους θανάτου! Πιστεύω ὅτι τοιοῦτοι μῦθοί εἰσιν ἀνάξιοι τοῦ εὐσεβοῦς Ὁμήρου, καὶ θὰ ἤρκουν νὰ καταστρέψωσι τὴν ἔκτακτον ἐντύπωσιν ἣν καταλείπει ἡμῖν ἡ ἀνάγνωσις τοῦ ἀληθῶς θείου ποιήματος τούτου.

Ἰδοὺ οἷα πρέπει νὰ ᾖ, ὡς νομίζω ἡ κυρία ἀφορμὴ ὅλων τούτων τῶν μύθων. Ὁ Εὐγάμμων, ὅστις δὲν διεκρίνετο, ὡς γνωρίζομεν[2], διὰ τὰ πνευματικά του προτερήματα, θὰ παρετήρησεν ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ διχασθῇ ἡ λέξις *ἔξαλος* (=μακρὰν τῆς θαλάσσης) τῆς Ὀδυσσείας, εἰς δύο ἑτέρας *ἐξ ἁλός*, καὶ οὕτω νὰ σχηματισθῇ λέξις μετ' ἐμφαφετεριζούσης σημασίας, λέξις χρησμοῦ. Παρατηρήσας ὡσαύτως ὅτι ἡ λέξις *ἀβληχρὸς* ἠδύνατο νὰ σημαίνῃ ἐν ταὐτῷ *γλυκὺς* καὶ *ἐπίμοχθος* καὶ νὰ παράσχῃ διπλῆν ἔννοιαν εἰς τοὺς λόγους τοῦ Τειρεσίου, ἐφαντάσθη τὴν *Τηλεγονίαν* αὐτοῦ *πλάττων*[3] υἱόν τοῦ Ὀδυσσέως ἐκ τῆς Κίρκης· ἐποίησεν αὐτὸν πλανώμενον ἐπὶ τῆς θαλάσσης πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ πατρός του καὶ ἐξερχόμενον αὐτῆς *(ἐξ ἁλός)*. ἀπὸ τῆς νηὸς αὐτοῦ, ἵνα λεηλατήσῃ τὴν Ἰθάκην, ἔνθα ἐν τινι μάχῃ, ἐφόνευσεν, ἀγνοῶν τὸν πατέρα του ὑπερασπιζόμενον τὴν χώραν. Τοιοῦτον λογοπαίγνιον, ὡς εἴπομεν ἤδη, ἀντιμάχεται πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Ὀδυσσείας. Ἄλλως δέ, εἷς τῶν ἀρχαίων σχολιαστῶν τοῦ Ὁμήρου διαρρήδην λέγει: *«οὐκ οἶδεν ὁ ποιητὴς τὰ κατὰ τὸν Τηλέγονον καὶ τὰ κατὰ τὸ κέντρον τῆς ἐρυγάνος»*[4]

Ὡς δὲ ἅπαντα τὰ κεφάλαια τοῦ πρώτου βιβλίου του ἔπους τοῦ Εὐγάμμωνος δὲν ἐφαίνοντο διακρινόμενα ἐπὶ τῇ αὐθεντικότητι αὐτῶν, οὕτως καὶ μέρος τῶν κεφαλαίων τοῦ δευτέρου, ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Ὀδυσσέως εἰς Θεσπρωτίαν (α) μέχρι τῆς ἐπανόδου του εἰς Ἰθάκην (ζ), δὲν ἦσαν εἰ μὴ λογοκλοπεία. Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς κατηγορεῖ αὐτὸν περὶ τούτου θετικῶς.[1] Τὰ κεφάλαια ταῦτα καὶ τὸ λοιπὸν φαίνονται διαρπασθέντα πλὴν ἀπὸ τοῦ Μουσαίου, καὶ ἐξ ἄλλων συγγραφέων, μάλιστα δὲ τοῦ Ὁμήρου· ἐπὶ παραδείγματι, ἡ πορεία τοῦ Ὀδυσσέως εἰς Θεσπρωτίαν καὶ ὁ ξενισμὸς ὑπὸ τῆς βασιλίσσης (α—β). Ὁ Εὐγάμμων ποιεῖ αὐτὸν ἀπερχόμενον εἰς ταύτην τὴν χώραν ἵνα ζητήσῃ, ἀναμφιβόλως,[2] παρὰ τοῦ χρηστηρίου τοῦ Διὸς Δωδωναίου τὴν ἐξήγησιν τῆς λέξεως *ἐξ ἁλός*· τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ὁμοιαζει πρὸς ἀπομίμημα, προελθὸν ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ Μουσαίου ἐκ τῆς διηγήσεως τοῦ Ὀδυσσέως πρὸς τὸν Εὔμαιον ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ· Ὁ Ὀδυσσεὺς ἐνταῦθα λέγει ὅτι ἐπορεύθη εἰς Θεσπρωτίαν ἵνα ζητήσῃ τὰς συμβουλὰς τοῦ μαντείου τῆς Δωδώνης, καὶ ὅτι ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Θεσπρωτῶν Φείδωνος (Ξ. 914 ἑξ). Ὁ πόλεμος τῶς Θεσπρωτῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ὀδυσσέως κατὰ τῶν Βρύγων, οὗ μετέχουσιν ὁ Ἄρης καὶ ἡ Ἀθηνᾶ, ἀναμιμνήσκει τὸν πόλεμον τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ τὴν *Θεομαχίαν* τῆς Ἰλιάδος. Ἡ παρέμβασις τοῦ Ἀπόλλωνος δι' ἧς συνήφθη εἰρήνη μεταξὺ τῶν Θεσπρωτῶν καὶ τῶν Βρύγων (δ), ἀνακαλεῖ τὴν παρέμβασιν τῆς Ἀθηνᾶς δι' ἧς συνήφθη εἰρήνη μεταξὺ τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τῆς ἐχθρικῆς μερίδος τῶν Ἰθακησίων, ἐν τῷ τέλει τῆς Ὀδυσσείας Ἡ περιήγησις τοῦ Τηλεγόνου πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ πατρός του (η) ἐνθυμίζει ἡμῖν τὴν τοῦ Τηλεμάχου ἐπιχειρήσαντος τὴν ἀνεύρεσιν τοῦ ἑαυτοῦ. Ὁ μῦθος τοῦ Τηλεγόνου, καταγομένου ἐξ Ἰθάκης καὶ λῃζομένου, δίκην πειρατοῦ, τὴν νῆσον τοῦ πατρός του, ὃν φονεύει αὐτόθι, διὰ τοῦ δόρατος, ἀγνοῶν (η—θ), εἶναι σχεδὸν ἀναλλοίωτος, ἴσως οὐχὶ μεταγενέστερος, ὁ τοῦ Ἀλθημένους, ὅστις μέλλων, κατά τινα χρησμόν, νὰ φονεύσῃ τὸν πατέρα του, ἀπέρχεται τῆς Κρήτης εἰς Ῥόδον· ἀλλά, μετά τινα χρόνον, ὅτε ὁ πατήρ του ἔρχεται εἰς ἀναζήτησιν του, ἐκλαμβάνει αὐτὸν ὡς πειρατὴν θέλοντα νὰ ἐρημώσῃ τὴν νῆσον καὶ φονεύει διὰ τοῦ δόρατος[3]. Τέλος ὁ μῦθος τοῦ Τηλεγόνου νυμφευομένου, μετὰ τὸν ἀκούσιον θάνατον τοῦ πατρός του, μετὰ τῆς γυναικὸς τοῦ Ὀδυσσέως, ἴσως ἐνεπνεύσθη ὑπὸ τοῦ μύθου τοῦ Οἰδίποδος φονεύοντος ἐν ἀγνοίᾳ τὸν πατέρα καὶ νυμφευομένου ὕστερον τὴν μητέρα του, μύθου γνωστοῦ ἤδη τῷ Ὁμήρῳ (Ὀδυσ. Λ. 271—280)· ὑπάρχει ὅμως ἡ διαφορὰ ὅτι ἐν ᾧ ὁ Οἰδίπους διετέλει ἐν

2) Παρβλ. Welcker, Die Aeschylische Trilogie, p. 764 καὶ Der epische Cyclus, vol. II, p. 302.
3) Clemens, Stromatum, VI, ed. Migne, vol. II, p. 241.—Eusebii Caesariensis Praeparationis evangelicae, X, c. II.
4) Ἀληθῶς δέ, ὁ Τηλέγονος δὲν εἶνε ἡμῖν γνωστὸς ἐξ οὐδεμιᾶς πηγῆς ἀρχαιοτέρας τοῦ Εὐγαμμῶνος· ὁ στίχος 1014 τῆς Ἡσιοδείου *Θεογονίας: Τηλέγονόν τε ἔτεκτε διὰ χρυσέην Ἀφροδίτην*, ἐλλείπων ἀπὸ τῶν πλείστων ἀντιγράφων, δὲν εἶνε αὐθεντικός, ἀλλ' εἰσήχθη βραδύτερον, ἕνεκα τῆς Τηλεγονίας. Ἰδὲ Hesiodi Carmina, ed C. Goettling, p. 102· ὡσαύτως τὰς ἐκδόσεις τοῦ Ἡσιόδου ὑπὸ A. Koechly καὶ I. Flach κ.τ.λ.
2) Scholia Graeca in Homeri Odysseam, ed, G, Dindorf. p. 486.

1) Stromatum, VI. ed. Migne, voe II. p 241: «Εὐγάμμων ὁ Κυρηναῖος ἐκ Μουσαίου τὸ περὶ Θεσπρωτῶν βιβλίον ὁλόκληρον ὑφελόμενος ὡς ἴδιον ἐξήνεγκεν». Ἰδὲ ὡσαύτως Eusebii Cæesariensis Praeparationis evangelicæ, X. I. καὶ O. Muller Geschichte der Griechische Litteratur, 4η ἔκδ. col I p. 39. καὶ 388. ἐξ.
2) Παρβλ. Σοφοκλ. Εὐρύαλος παρὰ τοῖς Ἐρωτικοῖς Παρθενίου κεφ. 3. Ἰδὲ κατωτέρω.
3) Ἰδὲ Rocher, Lexicon der Mythologie, λξ. Althamenes. Ἐνδιαφέρει πρὸ πάντων νὰ παραβληθῇ ὁ μῦθος τοῦ Ἀλθεμένους, πρὸς τὴν μετάφρασιν τοῦ μύθου τοῦ Τηλεγόνου κατὰ τὸ τέλος τῆς περιλήψεως τῆς *Ὀδυσσείας* ἣν ὁ Buttman· ἐδημοσίευσε κατά τι χειρόγραφον. Ἰδὲ Welcker, die Griechische Tragoedien vol. I, p. 243.

ἀγνοίᾳ τοῦ συμβαίνοντος, ἕρμαιον τρομερᾶς μωρίας, δικαιολογούμενος ὑπὸ τοῦ παλαιοῦ ἐγκλήματος τοῦ Ψ'αβδάκου, οἱ ἥρωες τοῦ Εὐγάμμωνος, Τηλέγονος καὶ Τηλέμαχος, συζεύγνυνται μετὰ τῶν γυναικῶν τοῦ Ὀδυσσέως, Πηνελόπης καὶ Κίρκης, τῶν μητέρων αὐτῶν, ἐν πλήρει συνειδήσει τοῦ πράγματος. Οὕτως περατοῦται διὰ τρόπου ὅσῳ γελοίου τοσούτῳ ἀπογοητευτικοῦ ἡ συρραφὴ τοῦ αὐτοκαλουμένου ποιητοῦ, ὅστις τόσον ὀλίγον ἠδοκίμησεν ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ὥστε οὐδὲ εἰς στίχος, οὐδὲ μία λέξις τοῦ ἔπους αὐτοῦ παρεδόθη ἡμῖν ἐν πρωτοτύπῳ, καὶ ὅστις παρ' οὐδενὸς ποτε ἀναφέρεται ἀρχαίου συγγραφέως· ὁ μόνος ὅστις ὁμιλεῖ περὶ αὐτοῦ, Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεύς, ἀποκαλεῖ αὐτὸν κλέπτην!

Ἐνδιαφέρει ἡμῖν πρὸ παντὸς νὰ ἐξελέγξωμεν μετὰ τὴν ἐξέτασιν ταύτην ὅτι, παρ' οὐδενὶ μέρει τοῦ δευτέρου βιβλίου τῆς Τηλεγονίας τοῦ Εὐγάμμωνος εἶναι δυνατὸν νὰ τοποθετήσωμεν τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Ὀδυσσέως ζητοῦντος ἐν Θεσπρωτίᾳ (ὡς θέλουσιν ὁ Welcker καὶ ἄλλοι) τὸν ὑπὸ τοῦ Τειρεσίου ὑποδειχθέντα ἄνθρωπον· τοὐναντίον δὲ πρέπει νὰ τοποθετήσωμεν τὴν ἀναζήτησιν ταύτην τοῦ Ὀδυσσέως ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ, ἐν ᾧ θέσει ὡρίσαμεν ἀνωτέρω, δηλαδὴ εἰς τὰ μέρη Ε—Ζ τῆς περιλήψεως τῆς Τηλεγονίας.

(Ἕπεται συνέχεια)

Η ΓΕΝΕΘΛΙΑΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ
ΤΗΣ ΒΑΥΑΡΙΚΗΣ ΑΚΑΔΗΜΕΙΑΣ

Τῇ 20 Μαρτίου ἐ. ἔ. ἐγένετο ἡ πανηγυρικὴ συνεδρία τῆς βασιλικῆς βαυαρικῆς Ἀκαδημείας τῶν ἐπιστημῶν, ἤτοι ἐτελέσθησαν τὰ προεόρτια τῆς ἱδρύσεως τῆς Ἀκαδημείας ταύτης συντελεσθείσης τῇ 28 Μαρτίου 1758 ὑπὸ τοῦ ἐκλέκτορος Μὰξ Ἰωσὴφ καὶ τὰ μεθέορτα τῆς ἑβδομηκονταετηρίδος τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουϊτπόλδου, ὥστε ἐπετελέσθη διπλῆ γενεθλιακὴ ἑορτή. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀμφιετηρὶς τοῦ ἀντιβασιλέως ἡ συμπίπτουσα τῇ 12 Μαρτίου 1891 ἑωρτάσθη μεγαλοπρεπῶς καὶ ἐγκαρδίως ἀνὰ πᾶν τὸ βασίλειον καὶ ἔξω τῶν ὁρίων αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς μεγάροις τῆς ἀριστοκρατίας καὶ ἐν τῇ καλύβῃ τοῦ ἀγρότου, ὁ τῆς Ἀκαδημείας πρόεδρος ἐχόμενος γνώμης ὅτι ἡ ἀκαδημαϊκὴ αὕτη ἑορτὴ οὐδὲν νέον προστίθησι προκαλεῖ πάντας τοὺς συναδέλφους ἵνα ἐκ τῶν ἐδρῶν ἐγερθέντες ἐπιφωνήσωσι μετ' αὐτοῦ τὸ «ζῴη ὁ προστάτης τῆς Ἀκαδημείας Λουϊτπόλδος» κτλ. Ἡ γενεθλιακὴ ἡμέρα τῆς Ἀκαδημείας κατὰ τὸν ἀγορεύοντα παρεμφερὴς τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ, ἐν ᾧ πᾶσα ἡμέρα ἐγκαταμιγνύει φαιδρὰ καὶ σοβαρά, χαροποιὰ καὶ ἀλγεινὰ[1] εἶνε σύναμα καὶ μία ἑορτὴ νεκρῶν. Ἡ ἐπιστήμη καὶ μετ' αὐτῆς ἡ Ἀκαδημεία τῶν ἐπιστημῶν οὐδέποτε μὲν ἀποθνήσκει, ἀλλὰ ζῇ καὶ ἀκμάζει διηνεκῶς εἰς αἰῶνα αἰῶνος, καὶ μόνον οἱ ἑταῖροι αὐτῆς, ἅτε δὴ ἄνθρωποι ὄντες τελευτῶσι, καὶ μόνον ὅ,τι ἐν τῷ βίῳ δημιουργοῦσιν ἐπιζῇ. Ἰδέαι, ἀλήθειαι, ἰδεώδη καὶ τὰ ἐπ' αὐτοῖς ἑδραζόμενα ἔργα καὶ τοι ἐκ βραχυβίων ἀνδρῶν ὁρμώμενα δυνατὸν ἐπὶ σειρᾶς ἑκατονταετηρίδων νὰ ζῶσι καὶ ἐπιδρῶσι. Τούτου ἕνεκα ἡ ἡμετέρα ἑορτὴ ἐπὶ τοῖς νεκροῖς οὐδὲν τὸ καταθλιπτικὸν ἐξαγγέλλει, *ἀλλά τί ἀνοψοῦν*, διότι παρέχεται εὐκαιρία οὐχὶ εἰς τὸ ἀποδύρεσθαι τεθνεῶτας, ἀλλ' εἰς τὸ κλεΐζειν αὐτοὺς καὶ κατάδηλον ποιεῖν οἵους θησαυροὺς ἐκεῖνοι ἀπέλιπον. Εἷς τῶν διαπρεπῶν ἑταίρων, οὗ τὸ ἐγκώμιον θέλει ἐξυφάνῃ ὁ τῆς πανηγύρεως ῥήτωρ, ὑπῆρξεν ὁ ὑψηλότατος πρίγκηψ Νικόλαος Μαξιμιλιανοβὶτς Ρωμανόβσκ δοὺξ τοῦ Λαὺχτεμβέργ, γεννηθεὶς τῇ 4 Αὐγούστου 1843, πρόεδρος τῆς ἐν Πετρουπόλει αὐτοκρατορικῆς ὀρυκτολογικῆς ἑταιρείας καὶ ἐκ τοῦ 1867 ἐπίτιμος ἑταῖρος τῆς βαυαρικῆς Ἀκαδημείας, ὁ ἀτυχῶς τῇ 6 Ἰανουαρίου 1881 τὸ ζῆν ἐκμετρήσας. Τὸν εἰς τὴν ὀρυκτολογίαν ἔρωτα ἐκληρονόμησεν ὁ δοὺξ Νικόλαος παρὰ τοῦ γαληνοτάτου πατρὸς αὐτοῦ Μαξιμιλιανοῦ, ὡς τεκμηριοῖ ἡ ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τοῦ Ἀϊχσαὶτ ἐρίτιμος φυσιογραφικὴ καὶ διαφερόντως ὀρυκτολογικὴ συλλογή, ἣ ἐπεδαψιλεύσατο ἐκεῖνος ἐκ τῶν ῥωσσικῶν ὀρέων καὶ μεταλλείων μεγαλοπρεπῆ ἀντίτυπα βαρυσήμαντα καὶ τὸ ἐπιστημονικὸν διάφορον διεγείροντα... Ὁ εὐφυέστατος λοιπὸν τοῦ Μιξιμιλιανοῦ υἱὸς Νικόλαος ἐσπούδασε μετὰ ζήλου τὴν ὀρυκτολογίαν, γεωλογίαν καὶ παλαιοντολογίαν καὶ τοσοῦτον ταχέως διέπρεψεν ἐπὶ ταῖς μελέταις αὐταῖς, ὥστε ἐν ἔτει 1865 ἠρέθη πρόεδρος τῆς ἐν Πετρουπόλει αὐτοκρατορικῆς ὀρυκτολογικῆς ἑταιρίας. Ἡ δ' ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ ἐπιστητοῦ προσενεχθεῖσα ὑπηρεσία εὐγνωμονικῶς ἀνωμολογήθη οὐ μόνον παρὰ τῶν ἐπιφανεστάτων εἰδικῶν ἐπιστημόνων τῶν ἐν Ῥωσσίᾳ, ἀλλὰ καὶ παρὰ πάντων τῶν ἀνὰ τὴν ἑσπερίαν Εὐρώπην διαπρεπῶν ἱερομυστῶν τῆς φυσιογραφίας, ὡς διετρανώθη ἡ τῶν εἰδικῶν ἐπιστημόνων μετοχὴ καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴν ἣν ἐπετέλεσεν ἐν τῷ παρεληλυθότι ἔτει ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἑταιρεία ἐπὶ τῇ συμπληρωθείσῃ εἰκοσιπενταετηρίδι ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς. Τῆς τιμῆς ταύτης συμμετέσχε καὶ ἡ βαυαρικὴ ἡμῶν Ἀκαδημεία. Ἐνταῦθα τοῦ λόγου ὁ ἀγορεύων μέμνηται μετὰ λελογισμένης ὑπερηφανείας τῶν ἐπισκέψεων, ἃς κατ' ἐνιαυτὸν ποιοῦνται ἀνάριθμοι νέοι Ῥῶσσοι ὀρυκτολόγοι εἰς τὸ Ἰνστιτοῦτον τοῦ κράτους ἐπὶ σκοπῷ τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτῶν ἐκμορφώσεως... Ὁ δὲ Κοκσχαρῶβ ὁ κλεινὸς ὀρυκτολόγος καὶ διευθυντὴς τῆς ἐν Πετρουπόλει ὀρυκτολογικῆς ἑταιρείας ἐξύμνησε τὸν ἀποιχόμενον δοῦκα Νικόλαον (τῇ 17 Φεβρ. ἐ. ἔ.) ἐπηκριβωμένως διατρίψας περὶ τὰς μεγάλας ἐπιστημονικὰς ὑπηρεσίας αὐτοῦ εἰς τὴν ὀρυκτολογίαν... Περὶ δὲ τῶν ἀξιομνημονεύτων συλλογῶν, δι' ὧν ὁ δοὺξ Νικόλαος ἐπλούτισε τὰ ῥωσσικὰ μουσεῖα, ἐπιφωνοῦσιν οἱ θεώμενοι αὐτὰ καὶ *beati possidentes* καὶ διασώζουσιν ἐν τῇ μνήμῃ εὐγνωμονικὴν καὶ δόξης ἐπαξίαν ἀνάμνησιν τοῦ εὐπαιδεύτου ἡγεμονίδου, οὗ τὴν εὐλογίαν καὶ τὸν ἐν γερμανικαῖς ἐφημερίσιν ἔπαινον συγκεντροῦμεν εἰς τὰ βραχέα ταῦτα.

Ἐν Ἀθήναις Ἀπριλίῳ ἀρξαμένῳ, 1891.

Ν. ΠΕΤΡΗΣ.

[1] Καὶ κατὰ τὸ λατινικὸν λόγιον nihil bonum sine malo mirtum.

Ο ΧΑΡΤΙΝΟΣ ΠΥΡΓΟΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

MAURICE LEFEVRE

Αἱ Βερλέτται εἶναι χαρίεσσα καὶ φαιδροτάτη γωνία γῆς, ἔνθα ὁ ἥλιος λάμπει σχεδὸν πάντοτε, τοῦθ' ὅπερ σπάνιον ἐν Νορμανδίᾳ. ὅπου τὰ ῥόδα θάλλουσιν ἐλευθέρως, ἡ δὲ θαλασσία αὔρα ἐκφύει εὔρωστον χλόην. Αἱ ὁδοί των φημίζονται ὑπὸ τῶν περιοίκων ὡς ἐκ τῶν συσκίων δενδροστοιχιῶν των καὶ τῶν ἐκ βρύου ταπήτων των. Ἄπειρα δὲ τρυφερὰ ἐρωτιώντων ζεύγη διατρέχουσιν αὐτάς. Ἐκεῖ ὁ ἔρως εἶναι ἀφελής, ὑπὸ τὸν ἐλεύθερον γλαυκὸν οὐρανόν, ἄνευ αἰδοῦς, ὡς ὁ Θεὸς τὸν ἔπλασε, πανταχοῦ ὑπάρχων: εἰς τὰς χλοερὰς πεδιάδας, εἰς τὰ μυστηριώδη δάση, εἰς τὸν αἰγιαλὸν τὸν ἀμμώδη, ἐν ᾧ τὸ κῦμα θραυόμενον παρὰ τοὺς πόδας σας φαίνεται ῥυθμίζον διὰ τοῦ ἀπαύστου μορμύρου του τὸ αἰώνιον τοῦτο ᾆσμα, εἰς αὐτὰ ἔτι τὰ ἐρείπια, τὰ τόσον κομψῶς κοσμοῦντα τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου. Ἄ! Τί ἐρείπια! Οὐδόλως ἐπιθλητικά, ἀλλὰ τόσον εὐάρεστα, τόσον χαρίεντα μὲ τὰ κατερευκότα πλευρά των, καὶ ὑπὸ κισσοῦ καλυπτόμενα, τοὺς κεκολοβωμένους λίθους των καὶ τὰ κιονόκρανα καὶ τοὺς ἠκρωτηριασμένους κορμοὺς στηλῶν περιβαλλομένων ἐπιχαρίτως ὑπὸ ἀναρριχητικῶν ῥιδῶν. Νομίζει τις ὅτι μειδιῶσι καὶ διηγοῦνται εἰς τὸν γνωρίζοντα τὴν γλῶσσάν των ἀλλοκότους ἱστορίας ἐρώτων: διότι ἀφοῦ καὶ νῦν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τούτων ἐρῶσιν, ἀναμφιβόλως θὰ ἠράσθησαν καὶ εἰς τὰς πολυτελεῖς αἰθούσας τοῦ Πύργου τῶν Βερλεττῶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀγνοεῖται τὰς Βερλέττας, οὐδὲ τοῦ Πύργου των τὴν ἱστορίαν, πύργου ἀλλοκότου καὶ παραδόξου ἄλλως, θὰ γνωρίζετε. Σᾶς τὴν διηγοῦμαι λοιπόν.

*
* *

Ἦτο ἡ ἐποχὴ τῆς *Τυραννοκρατείας*! Ἡδύναντο ὅμως νὰ γελάσωσιν ἀκόμη ἐν Γαλλίᾳ, αἱ δὲ Τουιλερίαι ἦσαν τὸ φαιδρότερον μέρος τῆς γῆς. Ἦτο ἡ ἐποχή, καθ' ἣν τὸ εὐγενέστερον σκῆπτρον τῆς Εὐρώπης ἐφαίνετο ἐμπεπιστευμένον εἰς τὰς ὡραιοτέρας χεῖρας τοῦ κόσμου. αἵτινες, μετὰ τῶν ἁβρῶν ὄψεων καὶ ὤμων ἐλάμπρυνον ἀπαραμίλλως τὴν Αὐτοκρατορικὴν αὐλήν. Τουτέστιν ἡ πριγκίπισσα Μέττερνιχ, ἡ μαρκησία Γκαλιφέ, ἡ κόμησσα Πουρταλές, αἱ φιλομειδεῖς καὶ ζωηραὶ αὗται γυναῖκες, αἱ χαιρετίσασαι διὰ τῶν μειδιαμάτων των τὴν Αὐτοκρατορίαν ἐν τῇ κοιτίδι της, καὶ χύσασαι δάκρυα ἐπὶ τοῦ τάφου της. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐν ᾗ εὑρισκόμεθα ἐγέλων εἰσέτι. Τὸ μέλλον ἐφαίνετο εὐελπίστως ῥοδίζον, οἱ δ' ὀφθαλμοὶ πάντων ἐξήστραπτον ἐξ εὐτυχίας. Ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον. Ἐν τῇ αὐλῇ λοιπὸν τοῦ Ναπολέοντος ὑπῆρχε χαρίεις τις ἀνήρ, εὐειδὴς νέος, εὐγενής, ὑπερηφάνως εὐθυτενής, ὁ δοὺξ Λουσεναί, ὃν ἐλάτρευον κυριολεκτικῶς ἕνεκα τῶν εὐθύμων καὶ λεπτῶν τρόπων του. Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν προτερημάτων τούτων, ὁ Λουσεναὶ εἶχε καὶ ἓν ἐλάττωμα, ἤτο φοβερὸς κομπορρήμων. Πάντα ἐγνώριζε, πάντα εἶδε, πάντα ἔπραξε, τοῦθ' ὅπερ δὲν ἀπεῖχεν, ἄλλως τόσον τῆς ἀληθείας, ὅσον ἠδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ. Δύο ἢ τρεῖς ὅμως παρὰ τὸ σύνηθες παράδοξοι ἱστορίαι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ πιστευθῶσιν, ἀλλ' ἐν τούτοις ἠύχαριστοῦντο ἐν τῇ φαιδρᾷ καὶ ὑψηλῇ συναναστροφῇ νὰ ἐφευρίσκωσι τοὺς φανταστικωτέρους συνδυασμούς, μόνον ὅπως ἀκούσωσι τὸν Λουσεναὶ λέγοντα:

— Ἄ! ἀκούσατε, κυρίαι, εἶδα μεγαλείτερα ἀκόμη.

Μεταξὺ ἄλλων συνήθων ἀντικειμένων συνομιλίας, ὁ Λουσεναί, ὅστις οὐδόλως ἐξελαμβάνετο ὡς πλούσιος, ἀλλὰ τοῦ ὁποίου τὰ γραμματια εἰς διαταγὴν ἐκυκλοφόρουν συχνότερον τῶν ταλήρων, προσεποιεῖτο μετὰ κωμικῆς βεβαιότητος, ὅτι ἐκέκτητο δάση πρὸς κυνηγεσίαν καὶ πύργον ἐν Βερλέτταις καὶ σχεδὸν πάντοτε αἱ διηγήσεις ἤρχιζον οὕτω:

— Ὅταν κατώκουν εἰς τὸν ἐν Βερλέτταις πύργον μου...

Αἱ Βερλέτται λοιπὸν ἐγένοντο γνωσταὶ ἐπὶ τέλους ὑπὸ τῆς αὐλῆς ἁπάσης. Πάντοτε περὶ Βερλεττῶν ὡμίλουν καὶ ὁσάκις ἤθελον ν' ἀρνηθῶσι τὴν ἀλήθειαν πράγματός τινος ἔλεγον θαρρούντως: «—Ναί, εἶναι ἀληθές, ὡς ὁ πύργος τῶν Βερλεττῶν». Ὁ Λουσεναί, φυσικῶς, οὐδὲν ὑπώπτευεν, ἀλλὰ πεπεισμένος ὅτι πάντες ἐπίστευον τὰς πομπώδεις του ψευδολογίας, ἐμεγέθυνε καθ' ἑκάστην ἔτι τὰς τῆς προτεραίας ἀφηγήσεις καταλαμβανόμενος ἐπὶ τέλους καὶ αὐτὸς τόσον στενῶς εἰς τὴν παγίδα τῆς φαντασίας του, ὥστε μετὰ τῆς φυσικωτέρας πεποιθήσεως περιέγραφε καταλεπτῶς, τοὺς πυργίσκους, τὰς κλίμακας, τὰς μακρὰς αἰθούσας καὶ τοὺς διαδρόμους τοῦ χαρίεντος τούτου πύργου, ὃν οὐδεὶς ἐγνώριζεν, ἀλλ' ὃν αὐτὸς ἐφαντάζετο ἐκτεινόμενον ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ λόφου τοῦ ὑπερκειμένου τοῦ χωρίου, καὶ θεωροῦντα τὰ κύματα ἐκπνέοντα εἰς τοὺς πρόποδάς του.

Ἡμέραν τινα ἡ πριγκήπισσα Μέττερνιχ, συνομιλοῦσα μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος, ἔδειξε τὸν Λουσεναί, δημηγοροῦντα ἐν μέσῳ ὁμίλου, εἰποῦσα αὐτῷ:

— Νά τον πάλιν μὲ τὸν πύργον του. Τὸν πιστεύετε Ὑμεῖς Μεγαλειότατε;

— Καθόλου, ἀπήντησε μειδιῶν ὁ Ναπολέων. Ἀλλ' εὐχαριστεῖται τόσον πολὺ ὅταν μᾶς βλέπῃ προσποιουμένους ὅτι τὸν πιστεύομεν, ὥστε θὰ ἦτο σκληρόν, πριγκήπισα, νὰ τῷ ἀφαιρέσωμεν αὐτὴν τὴν εὐχαρίστησιν.

Τῇ στιγμῇ ταύτῃ ἡ μαρκησία Γκαλιφὲ καὶ ἡ κόμησσα Πουρταλές, ἀποχωρήσασαι ἐκ τοῦ περὶ τὸν Λουσεναὶ ὁμίλου ἐπλησίασαν ἰσχυρῶς γελῶσαι τὸν Αὐτοκράτορα καὶ τὴν πριγκήπισσαν.

— Τί συμβαίνει κυρίαι; δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γελάσωμεν καὶ ἡμεῖς;

— Μεγαλειότατε, λέγει ἡ μαρκησία, ὑποκλινομένη, αὐτὸς ὁ Λουσεναὶ μᾶς διηγήθη μίαν ἱστορίαν φοβερῶς φανταστώδη.

— Μάλιστα, φοβεράν! προσέθηκεν ἡ κόμησσα. Μᾶς περιπαίζει, Μεγαλειότατε, μετὰ σπανίας ἀναιδείας

Καὶ αἱ τρεῖς γυναῖκες ἀνέκραξαν μετὰ κωμικῆς ἱκεσίας:

— Μεγαλειότατε, δὲν θὰ μᾶς ἱκανοποιήσητε;

— Πῶς; διὰ τίνος τρόπου;

— Ὅταν ἔχουν τοιαῦτα πράγματα τὰ δεικνύουν. . . .

— Ὡραία ἀρχή, παρετήρησεν ὁ Αὐτοκράτωρ, ἀλλ' ὀλίγον ἀνόητος!

Ἡ πριγκήπισα ἐγένετο καταπόρφυρος.

— Ἔχετε δίκαιον ὅμως, καὶ ἀφοῦ ὁ ταλαίπωρος Λουσεναὶ ἔσχε τὴν δυστυχίαν νὰ σᾶς δυσαρεστήσῃ, κυρίαι μου, θὰ ἱκανοποιηθῆτε. Πριγκήπισσα, ὁ Λουσεναί, θὰ μᾶς δείξῃ τὸν πύργον του· σᾶς τὸ ὑπόσχομαι ἐγώ.

Ἡ εἴδησις διεχύθη ἀνὰ τὰς αἰθούσας μετ' ἀστραπιαίας ταχύτητος. Πανταχόθεν κρύφιοι ψίθυροι καὶ γέλωτες σιγανοί. Ὅτε δὲ ὁ Ναπολέων ἐπλησίασε τὴν Αὐτοκράτειραν, ἀκούουσαν μετὰ γελώτων τὸν Λουσεναὶ διηγούμενον, ταχέως πᾶσαι καὶ πάντες συτηθροίσθησαν πέριξ, ὅπως ἴδωσι τὸ συμβησόμενον.

Ὁ Αὐτοκράτωρ, περιστρέφων διὰ συνήθους τινὸς αὐτῷ τρόπου τὸν μύστακά του, ἔκλινεν ἀφελῶς τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸν ὦμον καὶ εἰς τοὺς ὠχροὺς ὀφθαλμούς του μὲ τὰ βαρέα των βλέφαρα λάμψεις πονηρίας ἀνελύοντο μεταξὺ τῶν βλεφαρίδων.

— Φίλτατε Λουσεναί, εἶπεν αἴφνης, διακόπτων τὸν δημηγοροῦντα ἐν μέσῳ θορυβώδους περιόδου, αἰωνίως μᾶς ἀναφέρεις περὶ τοῦ ἐν Βερλέτταις πύργου σου, καὶ μᾶς διηγεῖσαι περὶ αὐτοῦ τόσα μαγευτικὰ πράγματα, ὥστε ὅλων αὐτῶν τῶν κυριῶν ἡ περιέργεια, μετὰ τῆς Αὐτοκρατείρας καὶ ἐμοῦ ἐξήφθησαν.

Ἡ Αὐτοκράτειρα ἔβλεπε τὸν Αὐτοκράτορα, ὅστις δι' ἀνεπαισθήτου τῶν ὀφθαλμῶν νεύματος, τῇ ἔδωκε νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἔπρεπε νὰ εἰσέλθῃ κατὰ τὸ ἥμισυ εἰς τὸ παιγνίδιον, καί, συλλαβοῦσα εἰς τὸν ἀέρα τὴν σφαῖραν ἥτις τῇ ἀπηυθύνετο, προσέθηκε καὶ ἡ ἰδία ἐπιχαρίτως καὶ σκωπτικῶς μειδιῶσα.

— Πράγματι, κύριε Λουσεναί, ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ἔχει δίκαιον, ὅλαι ἐπιθυμοῦμεν μεγάλως νὰ ἴδωμεν ἐπὶ τέλους αὐτὰς τὰς Βερλέττας.

Ὁ Λουσεναὶ δὲν ἐγέλα πλέον, ἀλλ' ἔρριπτε πέριξ βλέμματα ἀπέλπιδα. Τῶν περικαλλῶν ὅμως γυναικῶν αἱ ὄψεις ἔλαμπον ἐκ πονηρίας, καὶ πᾶσαι ὁμοῦ ἐκ συμφώνου ἀνεφώνησαν:

— Ναί, ναί, Λουσεναί, νὰ μᾶς ὑπάγετε εἰς τὰς Βερλέττας!

Ὁ ταλαίπωρος Λουσεναὶ ἐχάθη! Τί νὰ κάμῃ;... Νὰ εἴπῃ τὴν ἀλήθειαν;... Σχεδὸν δὲν τὸ ἐσκέφθη κἂν τοῦτο: Τότε δὰ θὰ ἐχάνετο ἐντελῶς. Ὁ Αὐτοκράτωρ οὐδόλως ἠνόει τοὺς ἀνοήτους, ἔπρεπε δὲ ν' ἀπαλλαγῇ θαρραλέως τοιαύτης ἀνοήτου περιπετείας. Προσεπάθησεν ὅμως νὰ ἐρεισθῇ ἐπὶ τελευταίας τινος ἐλπίδος, ὅτι πιθανῶς ὁ Αὐτοκράτωρ ἠθέλησε νὰ τὸν πειράξῃ, ὡς πολλάκις ἔπραττε. Τὸν προσέβλεψε λοιπὸν ἱκετευτικῶς, ἀλλ' ὁ Αὐτοκράτωρ δὲν ἐποίησε τὸ παραμικρὸν νεῦμα, ἀπεναντίας μάλιστα τὸ βλέμμα του ἦτο σκοτεινότερον τοῦ συνήθους, ὁ δὲ Λουσεναὶ ἐνόμισεν, ὅτι διακρίνει δυσαρέσκειαν εἰς μίαν πτυχὴν τοῦ μετώπου του. Ἔπρεπε λοιπὸν νὰ ὑπακούσῃ.

Ἰδών, ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἄλλο μέσον πρὸς τοῦτο, ὁ Λουσεναὶ ἐσκέφθη νὰ δραπετεύσῃ. Πάντα ταῦτα ἐγένοντο ἐν διαστήματι στιγμῶν τινων, ἀλλὰ στιγμῶν, ἐξ ἐκείνων ἃς μόνον οἱ ἐπιθάνατοι γινώσκουν. Ἐχρειάζετο ἐν τῇ ἡρωϊκῇ αἰθούσῃ πλεῖον θάρρος ἴσως, ὅπως ἀντιμετωπίσῃ γενναίως τὰ κατ' αὐτοῦ κατευθυνόμενα βλέμματα, ἢ ὅσον ἀπαιτεῖται εἰς στρατιώτην ὁρμῶντα εἰς ἔφοδον.

Αἴφνης ὅμως ἐφωτίσθη ἡ διάνοιά του καὶ στιγμιαῖον ἐρύθημα ἐχρωμάτιζε τὰς ὠχρὰς παρειάς του. Ἀναπνεύσας δὲ βαθέως ἐμειδίασεν. Εἶχεν ἀποφασίσει.

— Μεγαλειότατε, Μεγαλειοτάτη, εἶναι ἀληθὲς ὅτι αἱ Ὑμέτεραι Μεγαλειότητες μοὶ παρέχουν τόσην τιμήν; Βεβαίως δὲν ἦμην καθόλου ἄξιος αὐτῆς....

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐκίνει φαιδρῶς τὴν κεφαλήν· μὴ μαντεύων εἰσέτι ποῦ θὰ κατέληγεν ὁ Λουσεναί, ἠρέσκετο βλέπων αὐτὸν ἀπαλλασσόμενον τῆς δυσχεροῦς θέσεως, ἐν ᾗ ἐτέθη.

— Λοιπὸν μίαν λέξιν μόνον ἔχεις νὰ εἴπῃς, νὰ μᾶς ὁρίσῃς τὴν ἡμέραν, φίλτατε.

— Θὰ εὐαρεστηθῇ ἡ Υ. Μ. νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἔναρξιν τῆς κυνηγεσίας εἰς τὰς Βερλέττας; Ἔχομεν 12 Ἰουνίου καὶ πρέπει νὰ ἀναμείνωμεν αὐτὴν μετὰ δύο καὶ ἥμισυ ἔτι μῆνας....

— Εὐχαρίστως, εἶπεν ὁ Αὐτοκράτωρ στρεφόμενος πρὸς τὴν σύζυγόν του. Ἐὰν ἡ Αὐτοκράτειρα συναινῇ... Μὴ στενοχωρεῖσαι ἀγαπητὲ Λουσεναί, προσέθηκε μειδιῶν, ἐὰν ὁ πύργος σου ἑτοιμασθῇ ὅπως δεχθῇ τοὺς ἐπισκέπτας του πρὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, εἰπέ μοι καὶ ἐπιταχύνω τὴν ἔναρξιν.

— Η. Υ. Μεγαλειότης μὲ καθυποχρεοῖ, ἀλλὰ δὲν ἐπεθύμουν, ἐξ αἰτίας ἐμοῦ νὰ βιασθῇ εἰς νόμος τοῦ Κράτους.

Καὶ ἱστάμενος εὐθυτενῶς, βέβαιος περὶ τοῦ πρακτέου, εἶπε παρατηρῶν τοὺς ὑψηλοὺς συνομίλους του,

— Κυρίαι μου, ἐτελείωσε· θὰ ὑπάγωμεν εἰς τὰς Βερλέττας πρὸς κυνηγεσίαν.

Μεθ' ὅσην ἔκπληξιν καὶ ἂν ἠσθάνθησαν οἱ ὑψηλοὶ συνόμιλοι βλέποντες ἀποτυγχάνουσαν τὴν παγίδα εἰς ἣν τὸν ἔθεσαν, ὅμως δὲν ἔδειξαν τὴν παραμικρὰν δυσαρέσκειαν πρὸς τὸν εὐφυᾶ Λουσεναί, ἀλλὰ μάλιστα κολακευτικὸς ψίθυρρος συνώδευσεν αὐτὸν ἀπερχόμενον, ἀφοῦ ἠσπάσθη εὐσεβάστως τὴν χεῖρα τῆς Αὐτοκρατείρας. Ὁ δὲ Ναπολέων δὲν ἠδυνήθη νὰ μὴ ἀναφωνήσῃ πρὸς τὴν περὶ αὐτὸν Αὐλήν:

— Κυρίαι μου, μοῦ φαίνεται ὅτι ὁ Λουσεναὶ εἶναι ἰσχυρότερος ὑμῶν.

* *
*

Αἱ ἡμέραι παρήρχοντο, ὁ δὲ εὐφυὴς δοῦξ ἐλησμονήθη τέλος· ἀφοῦ τὸν κατηγόρησαν κατ' ἀρχὰς ἐπὶ τῇ φυγῇ του, καὶ ἠστειεύθησαν ἐπὶ τῇ ἀποτυχίᾳ του, δὲν ἀνέφερον πλέον περὶ αὐτοῦ. Ὁ Λουσεναὶ ἐξελαμβάνετο ὑπὸ πάντων ὡς θανών, ἤ, χεῖρον, δραπετεύσας.

Ἡ Αὐτοκρατορικὴ αὐλὴ μετῴκησεν εἰς τὰ ἐξοχικὰ ἀνάκτορα τῆς Κομπιένης, ἔνθα αἱ ἑορταὶ ἀλλεπαλλήλως ἐτελοῦντο. Μετὰ τὴν Κομπιένην μετέβη εἰς τὴν ἐν Σαὶν—Κλοὺ ἔπαυλιν, ἐν πυρετῷ μετσικίσεων, καὶ ἐπειδὴ ὑπὸ τὰ δένδρα τοῦ δάσους αἱ ἡμέραι παρήρχοντο βραδέως, ἤρχιζον νὰ ὁμιλῶσι περὶ ἀναχωρήσεως εἰς Φονταινβλώ, ἐν ᾧ τὰς εὐρείας καστανέας ἐχρύσιζον ἤδη αἱ πρῶται τοῦ φθινοπώρου ὠχρότητες. Ἦτο ἡ ἐποχὴ τῶν κυνηγεσίων καὶ ὅλῳ περὶ αὐτῶν ὡμίλουν, περὶ τῶν θαυμασίων ἐπιτυχιῶν καὶ τῶν διαφόρων θηραμάτων τῆς ἡμέρας.

— Τῇ ἀληθείᾳ, εἰπέ ποτε ἡ πριγκίπισσα Μέττερνιχ, μόνον ὁ Λουσεναὶ λείπει.

Ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ ἡ περὶ Λουσεναὶ συνομιλία ἐγενικεύθη.

— Ἀ! ποῦ εὑρίσκεται, ἀλήθεια;... Τί νὰ κάμῃ ἄραγε;

— Καὶ τὰ κυνήγιά του; — Καὶ αἱ Βερλέτται του;...

— Κυρίαιμου, λέγει ὁ Αὐτοκράτωρ, λαμβάνων αἴφνης μέρος εἰς τὴν συνομιλίαν, ἠξεύρετε ὅτι ἐπανεῖδον τὸν Λουσεναί.

— Μπᾶ! Πότε, Μεγαλειότατε; Ἀ! εἶναι δυνατόν; Καὶ τί σᾶς εἶπε;

— Ἦλθε νὰ μᾶς ὑπομνήσῃ τὴν ὑπόσχεσίν του.

— Ἀλλὰ τότε λοιπόν... ἄ! εἶναι ἀληθές, περὶ τοῦ πύργου του;...

— Τὸ βεβαιοῦ τοὐλάχιστον, καὶ τὸ Σάββατον μεταβαίνομεν εἰς Βερλέττας.

Ἔκτοτε δὲν ὡμίλησαν περὶ ἄλλου ζητήματος. Αἱ φανταστικαὶ Βερλέτται περιεβάλλοντο πραγματικότητα, καὶ αἱ πομπώδεις ψευδολογίαι τοῦ Λουσαναὶ ἦσαν ἀληθεῖς. Πάντες ἐπίστευσαν ὅτι ὑπῆρχε τῷ ὄντι ὁ πύργος.

Τὸ Σάββατον ἔφθασε, μετὰ μεγίστης δὲ χαρᾶς ἔμαθον ὅτι ἰδιαιτέρα ἁμαξοστοιχία ἦτο ἑτοίμη πρὸς ἀναχώρησιν τῆς Αὐλῆς. Ἀλλ' ὁ Λουσεναὶ δὲν ἐφαίνετο ἀκόμη. Ἄνευ δ' αὐτοῦ δὲν ἦτο βεβαίως δυνατὸν ν' ἀναχωρήσωσι. Ἤρχιζον νὰ δυσανασχετῶσιν, ὅτε αὐλικὸς θεράπων ἀνήγγειλε τὴν ἔλευσιν τοῦ κυρίου δουκὸς Λουσεναί... Μόνον ἡ ἐθιμοτυπία ἐκώλυσε γενικὴν ἀναφώνησιν ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει του. Ὁ Λουσεναὶ προσέκλινε πρὸ τοῦ Αὐτοκράτορος, καί, μειδιῶν πρὸς τοὺς παρισταμένους, ἀνέλαβε πάλιν τὴν θέσιν του μεταξὺ αὐτῶν, μετὰ τῆς μεγαλειτέρας βεβαιότητος. Ὁ Ναπολέων πλησιάσας τῷ εἶπε προσηνῶς θωπεύων αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ὤμου.

— Εὖγε, δούξ! ἐκέρδισες τὸ παιγνίδιον! καὶ κλίνας πρὸς τὸ οὖς του κατὰ τρόπον ὥστε νὰ μὴ ἀκουσθῇ ὑπὸ ἄλλου, προσέθηκεν· Δὲν προτιμᾶς καλλίτερον νὰ κατεδαφίσῃς τοὺς χάρτας καὶ νὰ μείνωμεν ἐδῶ; Ἐγὼ σὲ βοηθῶ.

— Συγγνώμην, Μεγαλειότατε, δὲν ἐννοῶ... Ποίους χάρτας;... ποῖον παιγνίδιον;... Ὑπεσχέθην κἄτι εἰς τὴν Μεγαλειότητά Σας... δὲν ἐνθυμῆται; Αἱ Βερλέτται μου εἶναι ἕτοιμοι πρὸς ὑποδοχήν Σας, καὶ γνωρίζω μόνον, ὅτι ὁ σιδηρόδρομος μᾶς ἀναμένει.

— Ἐμπρός, λέγει ὁ αὐτοκράτωρ, ἀφοῦ τὸ θέλεις, ἀφοῦ ὅλοι τὸ θέλουν, διότι ὅλοι τό θέλουν, αἴ, κυρίαι;... Ἐμπρὸς λοιπόν!

Ἡτοιμάσθησαν πάντα καὶ μεθ' ἡμίσειαν ὥραν εἰδικὴ ἁμαξοστοιχία, φέρουσα τὴν Αὐτοκρατορικὴν αὐλὴν ἀνεχώρει.

Ἦτο θαυμασία φθινοπωρινὴ ἡμέρα. Ὁ Σιδηρόδρομος ἔσπευδε ταχέως μὴ σταθμεύων οὐδαμοῦ. Ἐπὶ τῶν ἀποστιλβουσῶν ὑέλων τῶν παραθύρων του, διεγράφοντο ἐλαφρῶς ὡς τοιχογραφίαι, παρειαὶ ῥοδιναί, χεῖρες λευκαὶ καὶ λεπτοφυεῖς, στόματα φιλομειδῆ ἐκφέροντα τὰ ἡδύλα τερεκίσμασα τῆς φαιδροτέρας Αὐλῆς τοῦ κόσμου. Τέλος ἡ ἀτμομηχανὴ ἐσύριξεν, ἡ ταχύτης ἀνεκόπη καὶ ἡ ἁμαξοστοιχία εἰσῆλθεν βραδέως εἰς τὸν σταθμόν.

— Ἐφθάσαμεν, ἀποβιβασθῶμεν.

— Ποῦ εἴμεθα κύριε Λουσεναί, ἠρώτησεν ἡ Αὐτοκράτειρα;

— Εἰς τὸ Πόντ — Ὠδέν, Μεγαλειοτάτη. Ἐὰν εὐηρεστεῖτο ἡ Υ. Μεγαλειότης νὰ μοὶ παράσχῃ τὴν τιμὴν νὰ τῇ προσφέρω τὸν βραχίονά μου....

Αἱ θυρίδες ἠνοίχθησαν ἤδη καὶ οἱ ὑψηλοὶ ἐπισκέπται κατῆλθον ἐν μέσῳ παρατεταγμένων ὑπαλλήλων καὶ δωδεκάδος ἐπαρχιωτῶν, ἐρυθρωπῶν, μὲ στήθη κυρτά, ῥεδιγκότας μαύρας μὲ κοντὰς περιχειρίδας, καὶ κοιλίας προεχούσας καὶ τὸ ἦθος εὔθυμοι. Ἦτο τὸ δημοτικὸν Συμβούλιον μετὰ τοῦ δημάρχου, κρατοῦντος διὰ μὲν τῆς μιᾶς χειρὸς τὸν ὑψηλὸν πῖλον του ἀντιθέτως ἐψηκτρωμένον, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας (ὦ φρίκη!) λόγον χειρόγραφον! Οἱ ταξειδιῶται ἐξεπλάγησαν ἐπὶ τῷ ἀπροόπτῳ τούτῳ θεάματι, ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ, στρεφόμενος πρὸς τὸν Λουσεναὶ τῷ εἶπεν ἡμιδυσαρέστως δυσανασχετῶν·

— Διάβολε! Μοῦ φαίνεται, φίλτατε ὅτι ἀπεμακρύνθη μὲν ὀλίγον τοῦ σκοποῦ μας.

Ὁ Λουσεναὶ ἔμεινεν ἀπαθής. Ἐδέησε νὰ ἀκούσωσιν ὅλον τὸν λόγον. Εἶτα, ἀφοῦ, εὐφημίαι καὶ κραυγαί: «Ζήτω ὁ Αὐτοκράτωρ,» ἐδήλωσαν τὸ τέλος του, αἴφνης, καὶ ἄνευ προειδοποιήσεως τοῦ ἐπὶ τούτῳ ἐπιτετραμμένου θούριος σαλπίγγων ἐρράγη, ψάλλων ἀκαταλλήλως τὸ ᾆσμα τῆς Βασιλίσσης Ὀρτενσίας!

Ἡ Αὐτοκράτειρα μόλις συγκρατοῦσα τοὺς γέλωτας εἶπεν ἀπευθυνομένη πρὸς τὸν Λουσεναί:

— Ἐκδικεῖσθε δηλαδὴ φοβερά.

Τέλος, ληξάσης τῆς ὀχληρᾶς τελετῆς, ἡ Αὐλὴ πᾶσα διέσχισε τὸ πλῆθος καὶ ἐπέβη ἁμαξῶν, ὅπως φθάσῃ εἰς Βερλέττας. Ἐπὶ τῆς πρώτης ἐπέβη τὸ Αὐτοκρατορικὸν ζεῦγος μετὰ τοῦ Λουσεναὶ ἀπέναντι, ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων οἱ λοιποὶ αὐλικοί. «Ταχέως!» ἐφώνησεν ἰσχυρῶς ὁ Αὐτοκράτωρ σπεύδων ν' ἀπαλλαγῇ. Καὶ ἡ συνοδία ἐξηφανίσθη μετ' ὀλίγον, ἐν τῷ κονιορτῷ.

Μεθ' ἡμίσειαν ὥραν αἱ ἅμαξαι ἀνήρχοντο βραδέως τὴν σύσκιον κλιτὺν τὴν ἄγουσαν εἰς Βερλέττας.

— Πλησιάζωμεν νὰ φθάσωμεν; ἠρώτησαν τὸν Λουσεναί.

— Εἰς τὴν κορυφὴν τῆς κλιτύος θὰ ἴδωμεν τὰς Βερλέττας καὶ μετὰ δέκα λεπτὰ θὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸν Πύργον.

Μετ' οὐ πολὺ ἀνῆλθον πράγματι ἐπὶ τῆς κορυφῆς. Πανόραμα τότε ἐξαίσιον ἀνελίχθη πρὸ τῶν ἐκπλήκτων ὀφθαλμῶν τῆς συνοδείας. Ὁ οὐρανὸς ἠκτινοβόλει γλαυκός, οὐρανὸς ἐκ τῶν φθινοπωρινῶν ἐκείνων, χρυσαυγὴς ὅλος. Ὁ ἥλιος κλίνων ἤδη πρὸς τὸν ὁρίζοντα ἐπυρπόλει τὴν θάλασσαν ἐκτεινομένην μακρόθεν. Αἱ σκιαὶ ἐμηκύνοντο εἰς τὴν κοιλάδα κάτω, καὶ τὰ δένδρα ἐφαίνοντο ὡς βαθυπρασινόφαια στίγματα τῇδε κἀκεῖσε ἀνὰ τὴν πεδιάδα. Εἶτα διῆλθον σύσκιον ὁδόν, καὶ μετ' ὀλίγον ἡ αὐτὴ ἀναφώνησις ἐξῆλθε τῶν στομάτων πάντων

— Νά! αἱ Βερλέτται! Ζήτω αἱ Βερλέτται!

Ἦτο πράγματι ὁ πύργος. Καὶ τί χαριέστατος πύργος! Ὅπως μόνον ποιητοῦ φαντασία ἠδύνατο νὰ συλλάβῃ τὸ σχέδιόν του. Πυργίσκοι, κλίμακες, κοσμήματα τεκτονικά, κορωνίδες, ἄνθη, ἀστράγαλοι, καὶ πάντα γαριέστατα, καὶ κομψότατα χρυσακυανόλευκα, καταλληλότατος ἐνὶ λόγῳ ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς ἄσυλον εἰς τὸν εὐθυμώτατον ἐκεῖνον ὅμιλον, «Πύργος τῆς Χαρᾶς» πράγματι. Ὁ ἥλιος ἔπαιζεν εἰς τὰ ἀραβικὰ κοσμήματα τῶν ἐξωστῶν του προσάπτων τοὺς ἀδάμαντάς του εἰς τὰ ἐπίχρυσα τῶν κιγκλίδων του καὶ χρωματίζων διὰ ῥοδίνου τοὺς ἐλαφρούς του τοίχους, οὓς θὰ ἐνόμιζέ τις ἀνεγερθέντας ἐν μιᾷ νυκτὶ ἐξ ἰδιοτροπίας τινὸς μαγίσσης.

Ὅταν αἱ ἅμαξαι ἔστησαν εἰς τὴν μεγάλην αὐλὴν τῆς ὑποδοχῆς, πλῆθος θεραπόντων ἐν στολῇ ὡς ἡ τοῦ Λουσεναί, προσῆλθον νὰ κρατήσωσι τὰ ἀνάβαθρα. Πάντες κατῆλθον τότε, ὁ δὲ Λουσεναί, προσκλίνων ἐνώπιον τῆς Αὐτοκρατείρας, εἶπε διὰ φωνῆς εὐγενοῦς.

— Καλῶς ἦλθετε, Μεγαλειοτάτη, εἰς τὸν πύργον τῶν Βερλεττῶν, ὅστις ὀφείλει τὴν ὕπαρξίν του εἰς τὴν ἰδέαν Σας.

Εἶτα εἰσῆλθον, ἕκαστος δ' ἔμενεν ἐκστατικός. Εὑρίσκοντο ἐν ἀληθεῖ μαγείᾳ. Εἰς τὰς αἰθούσας, πλήρεις ἀνθέων, πᾶν ὅτι ἡ πολυτέλεια τῆς μεγαλοπρεποῦς ἐκείνης ἐποχῆς, καὶ ὅτι ἡ λεπτοτέρα κομψότης ἠδύνατο νὰ φαντασθῇ, εὑρίσκετο ἐν αὐτῇ. Ἐπὶ τῆς ὀροφῆς ἦσαν ἐζωγραφισμένοι πέριξ ἐρωτιδεῖς ἐν συμπλέγματι χαριεστάτῳ, θαυμασίως γεγραμμένοι. Εἰς τοὺς τοίχους γυμναὶ νηρηΐδες ἐξετίθεντο ἐν ἀπαραμίλλῳ θρασείᾳ ἀναιδείᾳ. Ἐπὶ ὀκριβάντων δὲ ὑδρογραφίαι τῆς νεωτέρας σχολῆς καὶ πανταχοῦ τέλος ἀγαλματία, σκαλαθύρματα, λεπτουργήματα, καὶ ἄπειρα τοιαῦτα κομψοτεχνήματα καὶ γλήνη, ὧν ὁ σωρὸς ἤρχετο τότε διαδιδόμενος. Πανταχοῦ χάρις, ἱλαρότης, ἔρως καὶ τέρψις. Ἀπλήστως καὶ ἀκαταπονήτως οἱ ὑψηλοὶ ἐπισκέπται ἐθαύμαζον, ἐφυλλολόγουν τὰ βιβλία καὶ ἀπεφύλλιζον τὰ ἄνθη. Ἠσθάνοντο τὴν γοητείαν τοῦ ἰδεώδους ἐν πραγματικότητι. Ἀπὸ τῶν τοίχων ἐξεχέετο παράδοξον, τεχνητόν, λεπτότατον θέλγητρον.

Οὕτως ὁ Λουσεναὶ ἐκέρδισε τὸ παιγνίδιον τέλεον. Περὶ τοῦ αὐριανοῦ κυνηγίου ἠδιαφόρει. Ὡς περιεγέλασαν τὰς Βερλέττας, οὕτως ἐξεδικοῦντο καὶ αὗται, λαμπρῶς. Αἱ δ' εὐφημίαι, αἱ εἰλικρινέστατοι βεβαίως, διήγειρον φαιδρὰς ἠχούς, ὅτε αἱ θύραι τοῦ ἑστιατορίου ἀνοίχθησαν, ἀρχιθεράπων δέ τις ἀνήγειλεν ὅτι ἦτο ἕτοιμον τὸ γεῦμα.

Τοῦτο διῆλθε μεγαλοπρεπέστατον, ἐν μέσῳ χαριέσσης εὐθυμίας καὶ εὐφυολογιῶν μειλιχίων, ἐν ἀτμοσφαίρᾳ μεθυστικῇ, ἐμπλέω μύρων ἡδυτάτων, ἀναδιδομένων ἐκ τῶν ἀνθέων, τῶν ἀδαμαντοκόσμων κομῶν καὶ τῶν ἁβρῶν χειλέων τῶν γυμνωλένων κυριῶν!

Εἶτα ὁ Λουσεναὶ ἐκάθησε παρὰ τὸ κλειδοκύμβαλον τῆς αἰθούσης καὶ πάντες ἐχόρευσαν. Ὅταν δὲ ἦλθεν ἡ ὥρα τοῦ ὕπνου, ἕκαστος, ἔλαβε λαμπάδα ἀνημμένην, καὶ εἰσῆλθον ὅλοι εἰς τὰ δωμάτιά των. Συνέβη τότε ἡ παραδοξοτάτη σκηνή. Ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς των ἐν Βερλέτταις, πάντες οἱ ἐπισκέπται ἔμενον συνηγμένοι ὁμοῦ εἰς ἓν μέρος, μεταβαίνοντες οὕτως ὁμοῦ ἀπὸ δωματίου εἰς δωμάτιον, κατὰ τρόπον, ὥστε ὁ θόρυβος τῶν συνομιλιῶν ἐκώλυε τὴν αἴσθησιν τῶν ἐξωτερικῶν θορύβων, καὶ οἱ τοῖχοι ἐφαίνοντο πυκνοὶ καὶ στερεοί. Οὐδεὶς ὑπώπτευε τὴν στερεότητά των. Φαντάσθητε λοιπὸν τὴν ἔκπληξίν των, ὅτε, ἐν ᾧ αἱ θύραι ἦσαν κεκλεισμέναι ἐν τῇ σιγῇ καὶ τῇ ἠρεμίᾳ, παρετήρησαν ὅτι καὶ οἱ ἐλάχιστοι θόρυβοι ἠκούοντο ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἕτερον δωμάτιον. Οἱ τοῖχοι ἦσαν προδόται φοβερῶς ἀδιάκριτοι. Ἐφαίνετο, ὡσεὶ ἁπλούστατον ὕφασμα διεχώριζεν ἀπ' ἀλλήλων τὰ δωμάτια. Ἡ ἐλαχίστη κίνησις, ἡ ἐλαχίστη μετακόμισις ἐπίπλου ἀντήχει ἰσχυρότατα. Ὡς ἀπὸ παρασκηνίου ἠκούοντο, ἀοράτως μικροὶ πεπνιγμένοι γέλωτες καὶ σκέψεις χαμηλόφωνοι καὶ στεναγμοί. Κατ' ὀλίγον ὁ θόρυβος ηὔξησε καὶ φαιδραὶ φωναὶ διεπέρων τὰ διαχωρίσματα, τῶν ἐπισκεπτῶν καλούντων ἀλλήλους καὶ ἐρωταποκρινομένων, μεθὸ γέλωτες κωμικοὶ καὶ φωναί: «Τί πρᾶγμα εἶν' αὐτό;... Κύριε ἐλέησον!.. καλὲ τί συμβαίνει;...» Καὶ οἱ γέλωτες καθίσταντο ὁλονὲν ἠχηρότεροι καὶ θορυβωδέστεροι. Εἶτα αἱ θύραι τῶν δωματίων ἠνοίχθησαν καὶ γυναικεῖαι κεφαλαὶ ἀτημελεῖς καὶ λυσίκομοι περιεφέροντο περιέργως ἀνὰ τοὺς διαδρόμους.

Ὦ! πόσα ἁβρὰ θέλγητρα· εἶδον τὴν νύκτα ἐκείνην οἱ κυανόλευκοι τοῖχοι τοῦ πύργου τῶν Βερλεττῶν. Ἐφαίνετο, τῇ ἀληθείᾳ, ὅτι μάγος τις διὰ κτυπήματος ῥάβδου, ἐζωογόνησε τοὺς ἐζωγραφημένους πέριξ ἔρωτας, καὶ τὰς ῥοδινὰς σάρκας τῶν νηρηΐδων τῆς αἰθούσης Εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς των ἐσπινθήριζον ἀδάμαντες καὶ μεταξὺ τῶν ἡμιανοίκτων χειλέων οἱ μαργαρώδεις των ὀδόντες ἐλαμπύριζον ἤδέως· Ἀπ' ἄκρου δ' εἰς ἄκρον τοῦ πύργου λιγυρὰ πιπίσματα καὶ τερετίσματα γλυκύτατα διέτρεχον φαιδρὰ ἀνὰ μέσον τῶν ἀνθέων.

— Εἴδατε καλά; εἴδατε;

— Εἶναι χάρτης.

— Ἄ! καϋμένη!

— Τί παράξενον πρᾶγμα!

— Ἄχ! θὰ γελῶ αἰωνίως!

— Καλέ, αὐτὸς εἶναι ὁ πύργος χά! χά! χά!

— Χάρτινος Πύργος!

Ἡ λέξις ἐγενικεύθη καὶ πανταχόθεν ἠκούετο πλέον μόνον τὸ: «Χάρτινος Πύργος!... Χάρτινος Πύργος!», ἕως οὗ ἔφθασε μέχρι τοῦ Αὐτοκράτορος, τοῦ ὁποίου τὰ διαμερίσματα ἀπεῖχον πολὺ τῶν τῶν λοιπῶν ἐπισκεπτῶν, εἰς τὸ ἀρχαῖον μέρος τοῦ πύργου.

Διότι ὁ Πύργος τῶν Βερλεττῶν ὑπῆρξεν ποτε πράγματι, ἀλλὰ μόλις ἀπέμενον ἤδη δύο κορμοὶ οἰκοδομῆς κατὰ τὰ τρία τέταρτα ἠρειπωμένοι Ἐπ' αὐτῶν λοιπὸν ὁ Λουσεναὶ συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ οἰκοδομήσῃ ἐφήμερον πύργον, μόνον διὰ ν' ἀνταποδώσῃ εἰς τοὺς ἐπιβαλόντας αὐτῷ τόσον σκληρὰν δοκιμασίαν, ἴσην ποινήν, ἐν τῇ εὐαρέστῳ χάρει της. Τὸ πρᾶγμα ἦτο εὔκολον, ἐν ἐποχῇ μάλιστα καὶ τόπῳ, ἐν ᾧ ἡ ζωγραφικὴ τυγχάνει ἐν θαυμασίᾳ προόδῳ. Ἐν διαστήματι δύο μόνον μηνῶν συνετελέσθη τὸ θαῦμα. Ἐπὶ τοῦ λιθίνου σκελετοῦ τοῦ ἀρχαίου Πύργου, ἐβάσισεν οἰκοδομὴν ἐλαφρὰν ἐκ ξύλου καὶ γύψου καὶ εἶτα διὰ ζωγράφων, ἀνακατέστησε πάλιν τὸν Πύργον τῶν Βερλεττῶν ζῶντα, χαρίεντα καὶ μεγαλοπρεπῆ.

* *
*

Τῇ ἐπαύριον, ἐν καιρῷ ἐξαιρέτῳ, πάντες ἐνθυμήθησαν τὸ κυνήγιον, ἀλλὰ περιττὸν νὰ ἐξήρχοντό που διότι εἶχον ἐνώπιόν των πλουσιώτατον καὶ ποικιλώτατον, ὡς ἀληθῶς εἶπεν ὁ Λουσεναὶ ὅτι τὸ κυνήγιον τῶν Βερλεττῶν ὑπερεῖχε πάντῃ τῶν λοιπῶν αὐτῆς προτερημάτων. Δορκάδες, ἔλαφοι, φασιανοί λαγωοί, πέρδικες, ὄρτυγες κτλ. πάντα ὑπῆρχον ἐζωγραφημένα. Θηράματα οὐ μόνον παντὸς δέρματος καὶ πτερώματος, ἀλλὰ καὶ πάσης χώρας καὶ ἐποχῆς. Περιττὸν πλέον νὰ ἐπαναληφθῶσιν οἱ γέλωτες καὶ αἱ εὐθυμίαι καὶ τέρψεις τοῦ ὑψηλοῦ ἐκείνου ὁμίλου. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ Λουσεναὶ ἦτο πλήρης. Οὐδεὶς ἐφρόντιζε νὰ μάθῃ ὅτι ὁ εὐφυὴς Νορμανδὸς δούξ, ἐπλήρωσε τὰς κομπορρημοσύνας του δι' ὁλοκλήρου περιουσίας, οὐδ' ὅτι ἡ εὐχάριστος ἐκείνη ἡμέρα θὰ διεκόπτετό ποτε, ὑπὸ νυκτός· ὁ Λουσεναὶ λοιπὸν κυριολεκτικῶς ἐθριάμβευσεν, ὅτε τὴν ἑσπέραν, αἱ αὐτοκρατορικαὶ ἅμαξαι παρεταχθησαν ἐν τῇ αὐλῇ, ὅπως ἐπαναφέρωσι τοὺς προσκεκλημένους εἰς τὸν σταθμόν, καὶ αἱ εὐφημίαι καὶ τὰ «Ζήτω» συνεδόνησαν αὐτάς. Ἡ νὺξ ἦτο ζοφερά, καὶ ἀσέληνος. Ὁ Πύργος δὲν ἐφαίνετο πλέον βεβυθισμένος εἰς τὸ σκότος.

— Φίλτατε δούξ, εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ τῷ Λουσεναὶ ἐν τῇ ἁμαξῃ, ἡ Αὐτοκράτειρα καὶ ἐγὼ σοὶ ὀφείλομεν εὐχαριστίας καὶ συγχρόνως συγχαρητήρια εἰλικρινέστατα διὰ τὴν θαυμασίαν ὑποδοχήν, ἣν μας ἔκαμες. Γνωρίζεις ὅτι εἶσαι διοργανωτὴς περὶ τὰ τοιαῦτα ἔξοχος, καὶ μοὶ τὸ ἀπέκρυπτες;

— Δὲν τὸ ἀπέκρυπτον, Μεγαλειότατε, ὑπέλαβε γελῶν ὁ Λουσεναί, νομίζω μάλιστα ὅτι τὸ διεκήρυξα ὑπὲρ τὸ δέον, ἀλλ' ὅταν Τῇ τὸ ἔλεγον, ἡ Γ. Μεγαλειότης δὲν ἤθελε νὰ μὲ πιστεύσῃ...

— Πράγματι, εἶναι ἀληθές. Πρέπει νὰ σὲ ἀποζημιώσω. Μετά τινας ἡμέρας ἀναχωρῶμεν διὰ Φονταινβλώ. Σὲ ἐπιφορτίζω λοιπὸν ν' ἀναλάβῃς τὴν διοργάνωσιν τῶν ἑορτῶν.

Ὁ Λουσεναὶ προσέκλινε, καὶ ἀπευθυνόμενος πρὸς τὴν αὐτοκράτειραν

— Μεγαλειοτάτη, εἶπεν, ὑπάρχει ἐν Ῥωσσίᾳ συνήθεια παλαιά, καθ' ἣν, ὅταν, μετὰ τὸ συμπόσιον, προπίωσιν ὑπὲρ σεβαστοῦ τινος προσώπου, θραύουσι τὸ ποτήριον, ὅπως μὴ τὸ ἐγγίσωσι πλέον ἄλλου χείλη. Οὕτω, ἀφοῦ ἐτιμήσατε καὶ Ὑμεῖς τὸν πύργον μου, δὲν πρέπει νὰ τὸν πατήσῃ πλέον ἄλλος. Καί, ὡς ὁ Ῥῶσσος, θραύω καὶ ἐγὼ τὸ ποτήριόν μου. Ἰδέτε!

Ἡ αὐτοκράτειρα ἐστράφη τότε καὶ θέαμα θαυμάσιον παρέστη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν της Ἐπὶ τοῦ ζοφεροῦ βάθους τοῦ Οὐρανοῦ, ὁ Πύργος τῶν Βερλεττῶν, ὡς ἐν ἀποθεώσει, ἐφλέγετο!... Καὶ ἐξ ὅλης τῆς λαμπρᾶς ἐκείνης φαντασμαγορίας, τέφρα μετ' ὀλίγον ἀπέμεινε.

— Ὡραῖα! ἐξαίσια! εἶπεν ὁ Αὐτοκράτωρ. Ἀλλὰ μὴ λησμονήσεις τὰ νέα σου καθήκοντα.

Καὶ αἱ ἅμαξαι ἐξεκίνησαν ἐπιστρέφουσαι.

Ε. Ι. Ε.

ΠΕΡΑΝ ΤΟΥ ΤΑΦΟΥ

Ἐν τῇ ἐπαύλει Μοντάλτου.

Φιλτάτη Ἰουλία.

Λοιπὸν εἶσαι κακιωμένη μαζύ μου. Ἡ ἐπιστολή σου δὲν τὸ λέγει· ἀλλ' ἐγὼ ἀναγινώσκω τοῦτο μεταξὺ τῶν γραμμῶν αὐτῆς. Λαλεῖς περὶ χαλαρότητος αἰσθημάτων περὶ λήθης, περὶ ψυχρανθείσης φιλίας· λαλεῖς οὐχὶ περὶ ἡμῶν τῶν δύο. Ἤθελες κάπως νὰ παίξῃς μὲ τοῦτο, ἀλλ' ἐγὼ διαβλέπω τοῦτο μεταξὺ τῶν γραμμῶν σου, τὸ ἐπαναλαμβάνω, καὶ βλέπω μετὰ λύπης, ὅτι αἱ διαβεβαιώσεις τῆς τελευταίας μου ἐπιστολῆς, αἵτινες ἦσαν βραχεῖαι καὶ ἁπλαῖ, οὐδόλως ἴσχυσαν νὰ ἐκδιώξωσι τὴν ἐν τῇ ψυχῇ σου ἐμφωλεύουσαν πικρὰν ἀμφιβολίαν.

Καὶ πιθανὸν νὰ ἔχῃς δίκαιον, μὴ ἀρκουμένη εἰς ταῦτα, ἢ κάλλιον μόνον φαινομενικῶς νὰ ἔχῃς δίκαιον. Εἶναι ἀληθές. Ἐγὼ οὐδὲν ἄχρι τοῦδε ἔπραξα ἐξ ὅσων ἐπεθύμει καὶ τόσον ζωηρῶς. Οὐδὲν σοὶ ἀνεκοίνωσα. Οὔτε ἕνα στίχον, οὔτε ἓν τηλεγράφημα, εἰς τὰς ἐπανειλημμένας θερμὰς καὶ παροτρυντικὰς ἐπιστολάς σου. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ πιστεύσῃς ὅτι ἡ ἀγάπη μου, ἢ ἡ παιδιόθεν ἀρξαμένη φιλία μας ἐμειώθη.

Διαγωγὴ τοσοῦτον ἀσυνήθης ἀπ' ἐναντίας, ἔδει νὰ σὲ πείσῃ ὅτι βαρυτάτη τις αἰτία μὲ ἀνεχαίτιζε καὶ μὲ ἐμπόδισεν. Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ, οὐδὲν μεταξὺ ἡμῶν ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ τὸ τιτρῶσκον τὴν καρδίαν σου. Τοιουτοτρόπως οὐδεμία ἄδικος ἀμφιβολία θὰ ἠγείρετο ἐν σοὶ ἢ εἰς μόνος λόγος μου θὰ τὴν διέλυεν. — Ἀλλ' ἀρκεῖ. Θέλεις νὰ δικαιολογηθῶ, καὶ θὰ δικαιολογηθῶ «θὰ κάμω ὡς ἐκεῖνος ὅστις κλαίει καὶ λέγει» θὰ θρηνήσῃς διὰ τὰ δάκρυά μου. Εἰμὶ βεβαιοτάτη περὶ τούτου. Ὁ οἶκτος ἡ εὐσπλαγχνία, θὰ κατισχύσωσιν ἐν τῇ καρδίᾳ σου παντὸς ἄλλου αἰσθήματος, ὅταν θὰ σοὶ γνωσθῇ ὁ τῶν τελευταίων τούτων μηνῶν βίος μου, ὅστις δὲν ὑπῆρξε βίος, ἀλλὰ βάσανος σκληρά, καὶ τὰ παράδοξα γεγονότα, τὰ λυπηρότατα ὧν μάρτυς ὑπῆρξα καὶ τῶν ὁποίων οὐδέποτε νὰ συμμετάσχῃ ἀναγκαίως ἡ σπαραχθεῖσα καρδία μου. — Ἄκουσόν με λοιπόν.

Ἐγνώρισάς ποτε τὴν Ἔμμαν Μοντάλτο, δὲν εἶναι ἀληθές; Ὀλίγον τῇ ὑπελείπετο ὅπως ἐξέλθῃ τοῦ μοναστηρίου, ὅτε ἀφίκεσο ἐκεῖ, ἀλλὰ στοιχηματίζω ὅτι καὶ τὴν βλέπεις ἀκόμη νοερῶς, τὴν λεπτὴν καὶ μικρὰν ἐκείνην μορφήν, ὅλην νεῦρα, εὐαισθησίαν, εὐφυΐαν. Ἡ ὡραία ἐκείνη ἑλληνικὴ τοῦ προσώπου της κατατομή, ὁποίαν γλυκύτητα δὲν τῇ ἔδιδε! ὁπόσην ἔκφρασιν οἱ μεγάλοι βαθεῖς καὶ κατάμαυροι ὀφθαλμοί της. Ὁποίαν ἡδύτητα τὸ σκυθρωπὸν τῶν χειλέων της μειδίαμα, καὶ ἡ ὠχρότης τῆς παρειᾶς. Καὶ σὺ τὴν βλέπεις ἀκόμη ὅταν περιελισσομένη ἐντὸς τῆς πλουσίως κυματιζούσης καὶ ἀπαστραπτούσης αὐτῆς κόμης ἐθυθίζετο ἐπιχαρίτως εἰς τὰ κρυσταλλινα κύματα τῆς μεμονωμένης μικρᾶς λίμνης μας. Ἡ γραφὶς τοῦ Πιτσιάνου ἢ τοῦ Ἀλλύρου δὲν ἐζωγράφισε πλάσμα κομψότερον καὶ θελκτικώτερον. — Ὦ! ἡ καλή μου, ἡ πτωχή μου Ἔμμα!!

Παρῆλθον πλέον οἱ καιροὶ ἐκεῖνοι. Κάλλος, χάριτες, ἐξέλιπον ὡς ἐκείνη διὰ παντός· ἢ ζῶσι μόνον ἐν τῇ μνήμῃ μας. Ἀλλὰ τί ἄλλο εἶναι ἀνάμνησις, εἰμὴ ἀναπαράστασις τοῦ παρελθόντος; Καὶ ἡ ἀναπαράστασις αὕτη ἥτις ἐνίοτε ἀρκεῖ νὰ ἐξεγείρῃ τὴν ψυχήν μας, εἰς παλαιὰς ἀναμνήσεις, ὁποίαν κέκτηται ἰσχὺν ἐνώπιον συγχρόνων συμφορῶν, ἀνεπανορθώτων, τρομερῶν;

Ἐξελθοῦσα τοῦ μοναστηρίου τὸ ἠξεύρεις ἡ Ἔμμα Μοντάλτο, ἦνε πρότυπον κόρης ἑπομένως οὐδὲν τὸ παράδοξον ἐὰν ὅλοι τὴν ἠγάπων, πλουσιωτάτη καὶ ὡραιοτάτη, συνετή, μετριόφρων, ἐλεήμων. Ἀλλὰ δὲν γινώσκεις ὅτι πλεῖον παντὸς ἄλλου, καὶ ὑπὲρ πᾶν ὅ,τι γήϊνον τὴν ἠγάπα ὁ Πατήρ της. Ἦτο παράδοξος ἡ ἀγάπη αὕτη, ὅπως ἡ φύσις ἐκείνου. Ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου τούτου ἐσπαράσσετο πάντοτε ἐκ τῆς ἀπωλείας τῆς συζύγου του, ἀναρπασθείσης προώρως ἀπὸ τῆς χαρᾶς τοῦ βίου, ἀπὸ τῆς λατρείας αὐτοῦ. Ἀλλ' ἡ νεαρὰ Κυρία θνήσκουσα τῷ ἔδιδε τὴν μονογενῆ θυγατέρα, καὶ ἀνέστη ἐν ἐκείνῃ Ἡ αὐτὴ ὄψις, αἱ αὐταὶ κινήσεις ἡ αὐτὴ φωνή, ἡ αὐτὴ ἡδύτης ἐκείνη ἡ χάρις τὸ πᾶν ἦτο αὕτη. Τοιαύτη φαντασίωσις κατεπράϋνε τὴν ὀξεῖαν λύπην του. Ἦτο θέλγητρον ἀνέκφραστον, ἦτο θρησκεία εἰδωλολατρείας ἦν ὁ ἀπαρηγόρητος σύζυγος ἀπέδιδε πάντοτε ὡς φόρον εἰς τὴν ἀγαπηθεῖσαν σύζυγόν του, ὡς ἐὰν ἀκόμη ἵστατο πρὸ αὐτοῦ ζῶσα καὶ πλήρης ἔρωτος.

Εἰς χαρακτῆρα οἷος ὁ τοῦ Κόμητος Μοντάλτο οἷον δήποτε πάθος ἔδει νὰ ᾖ ἀγέρωχον, βαθύ, ἐπίμονον. Ἀλλ' οὐδεὶς ἴσως θὰ ἐφανταζετό ποτε ὅτι τόση εὐγένεια αἰσθήματος ἠδύνατο νὰ ριζοβολήσῃ ἐν τῇ χαλυβδίνῃ ἐκείνῃ καρδίᾳ. Ἐκ τῶν τραχέων δὲ τοῦ προσώπου του γραμμῶν, ἐκ τῶν ἀποτόμων καὶ διακοπτομένων λόγων του, καὶ ἐκ τῶν ὁρμητικῶν καὶ ἐνίοτε βιαίων πράξεών του, διεγίνωσκέ τις ποῖον τὸ ἐν αὐτῷ ἐμφωλεῦον. Τοιαύτης οὔσης τῆς φύσεως καὶ τοῦ πάθους ἐκείνου, σοὶ ἀφίνω νὰ φαντασθῇς τὴν ἐκραγεῖσαν τρικυμίαν, τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ὁ Παῦλος Διρίος μὲ παρρησίαν ναύτου, εἰλικρίνειαν εὐπατρίδου, καὶ εὐγένειαν καλλιτέχνου παρησιάσθη ἵνα ζητήσῃ τὴν χεῖρα τῆς Ἔμμας Ἡ καρδία της ἤδη ἀπὸ καιροῦ ἀνῆκεν αὐτῷ διότι ἡ κόρη δὲν ἠδύνατο ν' ἀντιστῇ εἰς τὴν μαγείαν τοῦ ἔρωτος ἐκείνου. Ὁ ἀξιωματικὸς ὡραῖος καὶ ζωηρός, ἐνεργητικὸς καὶ γλυκὺς ταυτοχρόνως, γενναῖος καὶ ὑπερήφανος τὴν ὑπέταξεν ἐξ ὁλοκλήρου. Ἐγνωρίσθησαν ἐν τῇ λίμνῃ τοῦ Κόμου, ἐν τῇ μοναδικῇ ἐξοχικῇ ἐπαύλει τῇ ἐναπομεινάσῃ τῇ θείᾳ μου ἐκ τῆς ἀφανισθείσης πατρικῆς περιουσίας της. Ἐκεῖ συνέσφιγξαν τὰς σχέσεις των, ἐκεῖ ἐπανειλημμένως συνηντήθησαν καὶ ἐκεῖ ἠράσθησαν ἐμμανῶς. Ἡ Ἔμμα καὶ ἐγὼ ἐδιαιτώμεθα κοινῶς ἐν τῇ ἐπαύλει καὶ ὁ Παῦλος μικρότερος υἱὸς τῆς θειας διετέλει ἐν ἀδείᾳ. Εἶπον ὅτι ἐξερ-

ράγη τρικυμία, ὤφειλον νὰ εἴπω μᾶλλον τελεία καταστροφὴ τοῦ κόσμου, ὅτι νέος ἀφανής, ἄνευ προσόδων καὶ ἴσως ἄνευ μέλλοντος, ὅτι εἰς ἁπλοῦς ἀξιωματικὸς τοῦ ναυτικοῦ ἐτόλμησε νὰ ὑψώσῃ τὸ βλέμμα μέχρι τῆς πλουσίας καὶ εὐγενοῦς δεσποινίδος, τοῦ μόνου κλάδου τῶν Μοντάλτων, τοῦτο δὲν ἀπήρεσε τόσον εἰς τὸν κόμητα κατ' εὐτυχίαν. Τὸν ἐξηρέθιζε τοὐναντίον καὶ τὸν καθίστα, οὕτως εἰπεῖν, παράφρονα, ἡ σκέψις ὅτι ὑπῆρξεν ἐν τῷ κόσμῳ ἀνὴρ τόσον τολμηρὸς ὥστε νὰ τῷ ἀφαιρέσῃ ὅ,τι ἐκέκτητο πολυτιμότερον, τὴν Ἔμμαν του, τὴν ζῶσαν εἰκόνα τῆς λατρευθείσης συζύγου του. Λεπτομερείας παραλείπω, θὰ μὲ ἦγον λίαν μακράν. Σοὶ ἀρκεῖ ὅτι αἱ πικρίαι ὅλων ἡμῶν ὑπῆρξαν μέγισται, ἀνέκφραστοι, τρομεραί, αἱ τῶν δυστυχῶν νέων καὶ πρὸ πάντων τῆς Ἔμμας. Ἡ λεπτοτάτη αὐτῆς ἰδιοσυγκρασία δὲν ἀντέστη. Ἄπελπις ἐν τῷ ἔρωτί της ταρασσομένη νυχθημερὸν ὑπὸ μιᾶς μόνης σκέψεως, οἱ τῆς πατρικῆς ὀργῆς διηνεκεῖς τρόμοι, αἱ σκληραὶ ἀγωνίαι αἱ ἀγρυπνίαι, τὴν ἤγαγον ταχέως ἐν ἐπικαίρῳ καταστάσει. Ἐπῆλθεν ἀπροσδόκητος ἡ ἀναχώρησις τοῦ Παύλου κληθέντος ὑπὸ τὰς σημαίας, καὶ τοῦτο ὑπῆρξεν ὁ ἔσχατος δονισμός, δὲν ὑπελείπετο πλέον εἰς τὴν δυστυχῆ, εἰμὴ νῆμα ζωῆς, νῆμα λεπτότατον, ὅπερ ἁπλοῦν φύσημα θὰ ἔκοπτε.

Ἀλλὰ τὸ φύσημα ἐκεῖνο δὲν ἐπῆλθε, καὶ ἐφάνη εὐτύχημα. Τοὐναντίον ἡ σωτηρία ἦλθεν ἀκριβῶς ἀφ' οὗ σημείου ἤρξατο τὸ κακόν. Τὰ παθήματα τοῦ λατρευομένου πλάσματος, ὁ ἐπικείμενος κίνδυνος τοῦ νὰ τὴν χάσῃ ἐτάραξαν καταπληκτικῶς τὴν καρδίαν τοῦ σιδηροῦ ἐκείνου ἀνθρώπου. Ἴσως ἐνδομύχως ἠσθάνετο ὅλως ἐναντίον ἐκείνου ὅπερ ἔλεγεν, ἀλλ' οἱ λόγοι του ὑπῆρξαν λόγοι εἰρήνης παρηγορίας ἐλπίδος. Καὶ οὗτος ἀκόμη ἐδέησε νὰ ὑποστῇ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ φυσικοῦ ἐκείνου νόμου καθ' ὃν «τόσῳ «μᾶλλον ὑποχωρεῖ τις ὅσῳ ἰσχυροτέρα ὑπῆρξεν ἡ ἀντί«στασις». Ἡ ἐλπὶς μετετράπη εἰς ὑπόσχεσιν, καὶ ἡ Ἔμμα ἀνεκλήθη ἐν τῇ ζωῇ. Νὰ ὀπισθοχωρήσῃ δὲν ἠδύνατο πλέον ὁ Κόμης, διὰ τοῦτο παρεσύρθη πλέον ἢ ὅσον ἐνόμιζέ τις δυνατόν.

Ἐν ἑνὶ λόγῳ ἡ ἕνωσις τῆς Ἔμμας καὶ τοῦ Παύλου Διρίου ἀπεφασίσθη Τὸ ὑπερωκεάνιον σῦρμα ἀνήγγειλε τὸ εὐάρεστον νέον εἰς τὸ ἄλλο ἡμισφαίριον. Ἐκ τοῦ καταστρώματος τοῦ πλοίου ἠγκυροβολημένου ἐν τοῖς ὕδασι τοῦ Ρίου καὶ τῆς Πλάτας ὁ νέος ναύτης συγκεκινημένος πετῶν, διήνυσε τὴν ἄμετρον ἀπόστασιν, ἣν πρὸ αὐτοῦ εἶχε. Καὶ ἐπανεῖδε τὴν φιλτάτην του, καὶ τὴν ἐσφιγξεν εἰς τὰς ἀγκάλας του, καὶ τὴν ἐκάλυψε διὰ φλογερῶν φιλημάτων. καὶ τῇ ἐψιθύρισεν εἰς τὸ οὖς τὴν γνωστὴν τοῦ ἔρωτος λέξιν. Θεὲ Θεέ, ὁποία ἀνέκφραστος ἡδονὴ ἐν τῇ ἐπανόδῳ ταύτῃ ἐστερημένῃ πλέον παθημάτων καὶ φόβων, ἠλίκη χαρὰ διεχέετο ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν ἀναλογιζομένων τὸ ἐπιθυμότατον μέλλον, ἂν οὐχὶ προσεχὲς τοὐλάχιστον ἀναμφίρηστον.

Ἀλλ' ὁ καιρὸς παρέρχεται πολὺ ταχύτερον ἢ ὅσον ἐπιθυμοῦσιν οἱ ἄθλιοι θνητοί οἵτινες κατὰ παράδοξον ἀντίφασιν ἀγαπῶντες ἀπείρως τὴν ζωήν, εὔχονται διηνεκῶς ἵνα ἐπισπευθῇ τὸ τέλος των.

Ἡ τόσον ἐπιθυμητῶς ἀναμενομένη ἡμέρα προσήγγιζε γιγαντιαίοις βήμασιν. Ὁ Παῦλος τυχὼν μακρᾶς ἀδείας εἶχε πλεύσει τὰ πελάγη, καὶ εἶχεν ἤδη φθάσει εἰς Μασσαλίαν ἐκεῖθεν εἶχε τηλεγραφήσει δεκάτην φορὰν εἰς τὴν Ἔμμαν του Τὸ Λακωνικὸν ἐκεῖνο λεκτικὸν δὲν ἦτο ἄμοιρον εὐγενείας, θερμότητος καὶ πυρετώδους ἀνησυχίας· ἀλλ' οἶμαι ἔφερε βραδύτητα εἰς τὴν ἄφιξιν, βραδύτητα βραχυτάτην ἄλλως τε,... ἴσως μιᾶς ἡμέρας ἴσως ὡρῶν, ἀλλὰ πικροτάτην διὰ τὴν Ἔμμαν ἀπὸ μηνὸς εἰς μῆνα ἤδη φοβουμένην, ἀνησυχοῦσαν.... Ἀλλ' οὐκ ἦν ἄλλως γενέσθαι. Ὁ νέος ἀξιωματικὸς πρὶν ἢ ἐπανέλθει εἰς τὴν πατρίδα, ἔδει νὰ ἐκπληρώσῃ παρὰ τῷ ὑπουργῷ ἐμπιστευτικὴν ἀποστολήν, ἣν ἀναχωρῶν ἔσχε παρὰ τοῦ κυβερνήτου του. Ἐκινδύνευον δὲ τὰ συμφέροντα, ἴσως δὲ καὶ ἡ ζωὴ τῶν ἡμετέρων ὁμοεθνῶν καὶ ἡ ὕπαρξις αὐτοῦ τοῦ στόλου μας ναυλοχοῦντος ἐν ταῖς μεμακρυσμέναις ἐκείναις θαλάσσαις, ἂν αἱ δι' αὐτοῦ αἰτούμεναι προμήθειαι ἐβράδυναν. Ἵνα κερδίσῃ καιρόν, ἵνα καταπραΰνῃ ὀλίγον τὴν ἀδημονίαν καὶ τὰς ἀνησυχίας τῆς Ἔμμας ἀπεφάσισεν ὥστε ἡ τελετὴ τοῦ γάμου τὰ τελεσθῇ τὴν αὐτὴν πρωΐαν τῆς ἀφίξεως τοῦ Παύλου. Καὶ ὁ πτωχὸς Κόμης ἐνήργησεν ἐπὶ τούτῳ μετὰ μοναδικῆς δραστηριότητος, θεωρῶν ὡς εὐεργέτημα νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν τελετήν, ἥτις διὰ τὴν καρδίαν του ἦν καταστροφή.

Ἡ αὐγὴ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἀνέτειλε διαυγεστάτη ἐν τῷ ὁρίζοντι. Μεγίστη δὲ ἦν κίνησις ἐν τοῖς μεγάροις τοῦ Μοντάλτο, ἐγὼ αὐτὴ ἥτις ἀπὸ πολλοῦ καιροῦ δὲν ἀπεμακρυνόμην τῆς Ἔμμας, ἐπολλαπλασιάσθην ἵνα ἐξαρκέσω εἰς ὅλα. Ἡ νέα νύμφη ὡραία ἐν ὅλῃ της τῇ χάριτι, συνελθοῦσα ὀλίγον ἐκ τῆς φυσικῆς καὶ τῆς ἠθικῆς ἀγωνίας τῶν προηγηθεισῶν ἡμερῶν, παρὰ τὸ σύνηθες φαιδρὰ καὶ γαλήνιος, ἐφαίνετο ὡς εὐγενής τις Μοῖρα. Ὁ νυμφικὸς πέπλος κατήρχετο μέχρι ποδῶν καὶ ὁ ἐκ λευκῶν ῥόδων στέφανος ἀπετέλει χαρίεσσαν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν μελανίζουσαν αὐτῆς κόμην. Ἑκατοντάκις παρετήρησε τὸ ὡρολόγιον καὶ ἑκατοντάκις τὸ κατηγόρησεν ἐπὶ ὑπερβολικῇ βραδύτητι, πᾶσαν στιγμὴν προέβαλεν ἐπὶ τοῦ παραθύρου, πᾶς κρότος τροχῶν πᾶσα ἀντήχησις κώδωνος ἦτο κατάθλιψις τῆς καρδίας της. Ἐγὼ τὴν παρετήρουν, καὶ συνεκρατεῖτο. Κατέβαλεν ὑπερφυσικοὺς ἀγῶνας ἵνα κρύψῃ τὴν ταραχήν της ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἄλλων καὶ ἀπὸ ἐμοῦ ἀκόμη, τῆς ἀρίστης φίλης της, τῆς ἀδελφῆς της.

Ἀλλ' ἀκούεται μακρὰν συριγμὸς ἀτμοῦ μηχανῆς.... καὶ αὐξάνει.... καὶ βραδύνει.... καὶ σιγᾷ.. Ἰδοὺ..., ἡ ἁμαξοστοιχία σταματᾷ.... Ἤδη ἐκεῖνος κατέρχεται.... καὶ τρέχει.... καὶ πετᾷ.... ὀλίγα λεπτὰ ἀκόμη, καὶ θὰ ᾖ μεταξὺ τῶν βραχιόνων της.... Σιωπή.... Ὁ κωδωνίσκος κρούει θορυβωδῶς.... Κάποιος ἀνέρχεται.... κάποιος

πλησιάζει.... βήματα ἐν σπουδῇ ἀντηχοῦσιν ἐν τῇ γειτονικῇ αἰθούσῃ. Εἶναι ἐκεῖνος, ἐκεῖνος ἀναμφιβόλως. Εἶναι ὁ Παῦλος ὑπὸ ἔρωτος καὶ ἐλπίδος φλεγόμενος. Παῦλε, Παῦλε, Καὶ τὴν βλέπω ἀκόμη. τὸ πτωχὸν πλάσμα, νεκρὰν ὡς πτῶμα ἐπακουμβῶσαν ἐπὶ τοῦ κεχουσωμένου ἀνακλίντρου της καὶ ἀναμένουσαν ν' ἀνοιχθῇ ἡ θύρα Νὰ σπεύσῃ πρὸς συνάντησίν του, ἴσως δὲν τῇ ἤρκεσαν αἱ δυνάμεις. Ὅλη της ἡ ζωὴ συνεκεντροῦτο εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, τὸ λοιπὸν ἐφαίνετο ὡς ἄγαλμα. Μίαν στιγμὴν ἀκόμη καὶ ἡ θύρα ἠνοιξε. Ἀλλ' οἴμοι οὐχὶ ἵνα εἰσέλθῃ ὁ νέος Διρίος. Δὲν ἦτο ἐκεῖνος, ἀλλὰ τηλεγράφημά του ἐκ Γενέβης. Ἀφιχθεὶς ἐκεῖ εὗρε τὴν διαταγὴν τοῦ νὰ ἐπανέλθῃ ἀμέσως εἰς τὸ πλοῖον του, ὅπερ πλησίστιον πρὸς συνάντησίν του ἔπλεε. Εἶχε κυρηχθῇ ὁ πόλεμος. Ὅλοι οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης ὤφειλον νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰ σχετικά των σώματα. Πᾶς ὅστις ἤθελεν ἀπουσιάσει θὰ ἐκηρύσσετο λειποτάκτης. Ὁ Παῦλος εἰς τὴν διαταγὴν ταύτην ἔμεινεν ὡς κεραυνόπληκτος· ἀλλ' οὔτε κὰν πρὸς στιγμὴν ἀμφεταλαντεύθη μεταξὺ καρδίας καὶ καθήκοντος, μεταξὺ τῆς λατρευομένης γυναικὸς καὶ τῆς πατρίδος Καὶ ὅμως δὲν ἠδύνατο ν' ἀπέλθῃ χωρὶς νὰ ἐπανίδῃ τὴν φιλτάτην του Ἔμμαν, τοὐλάχιστον ἅπαξ, ἴσως διὰ τελευταίαν φοράν. Καὶ ἀπεφάσισε νὰ ζητήσῃ ἀναβολὴν 24 ὡρῶν,... εἴκοσι τεσσάρων καὶ οὐχὶ πλέον. Τοῦτο περιεῖχε τὸ τηλεγράφημα καὶ παρεῖχεν ἐλπίδας καλῆς ἐπιτυχίας. Ἐὰν ἡ Ἔμμα ἀνέγνωσεν ὅλον, ἢ ἂν ἀναγινώσκουσα τὸ ἠννόησε δὲν δύναμαι νὰ τὸ εἴπω, γινώσκω ὅμως ὅτι ἅμα ὡς ἔρριψε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τοῦ φύλλου ὅπερ τῇ ἐπαρουσίαζον ἔπεσεν αἰφνιδίως χαμαί. Ἰσχυρότατος παλμὸς τὴν κατέλαβε καὶ ἦτο φοβερὸν νὰ βλέπῃ τις τὸ μικρὸν καὶ λεπτὸν ἐκεῖνο σῶμα, συστρεφόμενον, καὶ κύματα ἀρρώδους αἵματος ἐκ τοῦ στόματος ἐκβάλλον. Κατελήφθην ὑπὸ σκοτοδίνης, ἔμεινα ἐμβρόντητος μὴ γνωρίζουσα πῶς νὰ τὴν βοηθήσω, καὶ ἀμφιβάλλουσα ἂν ὤφειλον νὰ τὸ πράξω. Ἐξέβαλα φοβερὰν κραυγήν, ὥρμησα πρὸς τὴν θύραν καὶ πάρκυτα ὁλόκληρος ἡ οἰκογένεια ἔδραμε. Πρὸ παντὸς ἄλλου ἀφίκετο ὁ δύσμοιρος πατήρ, ἡ ἀπελπισία τοῦ ὁποίου δὲν ἐκφράζεται διὰ λόγων. Ἐπροξένει φρίκην, οἶκτον, τρόμον. Δὲν ἔστρεφε τὸ βλέμμα ἀπὸ τῆς θυγατρὸς ἥτις ἐφαίνετο ἤδη ἀσθενῶς κατὰ τοῦ θανάτου παλαίουσα.

Πανταχόθεν προσέδραμον ἰατροί. Ἐχορηγήθησαν φάρμακα παντὸς εἴδους. Προσεπάθησαν νὰ ἀνοίξωσι δίοδον εἰς τὸ αἷμα, πλὴν μάτην.

Οἱ ἰατροὶ ἀπαγγείλαντες τὴν σκληρὰν ἀπόφασιν ἐξῆλθον σιωπηλοὶ ἐκ τῆς κατοικίας ἐκείνης, ὅπου εἰσῆλθεν ὁ θάνατος. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἐπὶ τῷ οἰκτροτάτῳ συμβάντι δὲν ἐκράτησαν τὰ δάκρυα. Ὁ κόμης ἔμεινεν ἀπολιθωμένος πρὸ τοῦ ἀψύχου ἐκείνου σώματος, πλήρους ζωῆς, ἐλπίδων, ἔρωτος ὀλίγας στιγμὰς πρίν. Ὠχρότατος, τοὺς βραχίονας ἐσταυρωμένους ἐπὶ τοῦ στήθους ἔχων, μὲ ὑαλῶδες βλέμμα, ἵστατο ὄρθιος, ἀκίνητος θεωρῶν τὸ πλάσμα του, κείμενον ἐπὶ τῆς κλίνης, καὶ ἀκόμη κεκαλυμμένον ὑπὸ τῆς νυμφικῆς ἐσθῆτός της.

Εἰς τῶν πιστοτέρων ὑπηρετῶν του ἔσχε τὸ θάρρος νὰ ἀποπειραθῇ ὅπως τὸν ἀπομακρύνῃ ἐκεῖθεν ἀλλ' ἀνωφελῶς. Οὔτε ἠθέλησε νὰ κινηθῇ οὔτε εἰς ἄλλον ἐπέτρεψε νὰ ἐγγίσωσι τὴν Ἔμμαν του.

Εἶτα ἐρρίφθη ἐν τῇ πρώτῃ ἀκινησίᾳ, οὕτω δὲ ἔστη ἐπὶ ὥρας ὁλοκλήρους παρὰ τὸ ἐπιθανάτιον προσκέφαλον. Ἡ μοιραία ἡμέρα διήνυσε τὴν πορείαν της, ἡ μαύρη νὺξ ἐκάλυψε τὸ σύμπαν διὰ τοῦ πέπλου της, οὗτος δὲ οὐδαμῶς ἐκινήθη. Συγγενεῖς, φίλοι, πρόσωπα παντὸς βαθμοῦ, καὶ πάσης κοινωνικῆς τάξεως ἀντιπαρῆλθον ἔκλαυσαν, ἀλλ' οὗτος περὶ οὐδενὸς ἔσχε φροντίδα, οὐδὲ κὰν παρετήρησεν. Ὅτε δὲ ἦλθον ἵνα τὴν μεταφέρωσι συνεταράχθη σφόδρα, καὶ ὁ κλονισμὸς ἐκεῖνος ὑπῆρξε τρομερός! ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος οὐδέποτε εἶχε κλαύσει, οἱ ὀφθαλμοί του ἐφαίνοντο μὴ ἐπὶ τούτῳ πλασθέντες.

Ἀλλ' ὅτε ἦλθον ἵνα καταθέσωσι τὸ λείψανον ἐν τῷ φερέτρῳ, δύο παχέα δάκρυα, δύο μόνον διηυλάκωσαν τὰ ἰσχνὰς καὶ ἡλιοκαεῖς παρειάς του. Ὅλα τοῦ σώματός του τὰ μέλη ὑπὸ δεινοῦ κατελήφθησαν τρόμου.

Ἐκτὸς αὐτοῦ οὐδεὶς τὴν ἤγγισε. Ἠθέλησεν οὗτος ἵνα κατέλθῃ αὕτη εἰς τὸν τάφον τῶν προγόνων της, φέρουσα τὴν λευκήν της ἐσθῆτα τὸν ἐκ ῥόδων στέφανόν της καὶ ὅλα της τὰ κοσμήματα. Ἡ σκέψις αὕτη τοῦ κόμητος, ἦν σκέψις καλλιτέχνου, ποιητοῦ, καὶ πρίγκιπος ὁμοῦ, διότι εἰ πολῖται ἐκεῖνοι λίθοι καὶ τὰ κοσμήματα ἀπετέλουν θησαυρον. Ἐναντίον τῶν ἠθῶν καὶ τοῦ δόγματος, τὴν συνώδευσεν αὐτὸς οὗτος εἰς τὴν τελευταίαν της κατοικίαν, οὐδὲ ἠθέλησεν μεθ' ἑαυτοῦ ἄλλους, πλὴν τῶν τοῦ οἴκου του ὑπηρετῶν. Οὔτε ἱερεῖς, οὔτε νεκρικαὶ λαμπάδες οὔτε ψαλμῳδίαι προηγήθησαν, ἢ εἵποντο τοῦ φερέτρου, ὅπερ κεκαλυμμένον ὑπὸ πολυτιμοτάτου κυανοῦ ὑφάσματος, πεποικιλμένου ὑπὸ ἀργυρῶν ἀστέρων, ἐτέθη εἰς τὴν θέσιν τῆς τιμῆς ἐπὶ τῆς ἐπισήμου μεγάλης ἁμάξης, μεγαλοπρεπῶς κεκοσμημένης ἐκ πολυτίμων λίθων καὶ χρυσωμάτων. Ἀντικρὺ τοῦ φερέτρου ἐκαθήσεν οὗτος, ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν, ἀνῆλθον ὑπηρέται ἐν μεγάλῃ οἰκοστολῇ. Ἱπποκόμοι, ὑπηρέται, ὑπηρέτριαι καὶ θαλαμηπόλοι πενθίμως ἐνδεδυμένοι, ἤνοιγον καὶ ἔκλειον τὴν ἐπικήδειον συνοδείαν μᾶλλον δι' ἀπόκρεω ἢ διὰ κοιμητήριον. Τὴν παράδοξον ταύτην συνοδείαν ἀφιχθεῖσαν, εἰς τὸν οἶκον τῶν νεκρῶν ἀνέμενε παρὰ τὰς κιγκλῖδας, παχύσαρκος ἐρυθρόχρους ἱερεύς, ἀληθὲς ἀντίτυπον τοῦ Βάκχου Ἅμα ὡς κατετέθη τὸ φέρετρον ἐν τῷ νεκρικῷ θαλάμῳ, ὁ ἱερεὺς ἐκεῖνος ἐνδεδυμένος τὰ ἄμφια τῆς τελετῆς ἐπλησίασε ψάλλων τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν. Ἀλλ' ὁ εὐπατρίδης δὲν τῷ ἔδωκε καιρὸν νὰ ἐξακολουθήσῃ, καὶ δεικνύων σκυθρωπῶς τὴν θυγατέρα του, ἐψέλλισεν, εἶναι περιττόν, δὲν ἔχει ἁμαρτίας.

Ὁ ἱερεὺς ἀπεσύρθη εἰς τὸ βάθος τῆς αἰθούσης, οὐδαμῶς εὐχαριστηθείς, καὶ μετ' ἐκείνου ἀπεμακρύνθησαν ὅλοι, πλὴν τοῦ πατρός, ὅστις ὑπὸ τὴν μελαγχολικὴν καὶ ἀμυδρὰν τῆς κρεμαμένης ἀπὸ τῆς ὀροφῆς λυχνίας, ἔστη ὄρθιος πρὸ τοῦ ἀνοικτοῦ φερέτρου. Ὁ δυστυχέστατος ἀνὴρ ἐθεώρησε πάλιν ἐπ' ὀλίγον τὸ ἀγγελικὸν πρόσωπον τῆς ἀπολεσθείσης θυγατρός του, ἥτις ἐφαίνετο ἠδέως κοιμωμένη. Τὴν ἠσπάσθη εἰς τὸ μέτωπον, ἀπέκοψεν ἀπὸ τῆς κόμης αὐτῆς βόστρυχον, τὴν ἠσπάσθη αὖθις ἐκ νέου, εἶτα μετ' ἀδιηγήτου ἀγωνίας ἀπεμακρύνθη. Τὸ φέρετρον ἐπανεκλείσθη προσεκτικῶς καὶ κατετέθη εἰς τὸν οἰκογενειακὸν τάφον. Ἡ ἄμαξα ἐπέστρεψε κενὴ εἰς τὸ μέγαρον, ὁ Κόμης ἀπῆλθε διατρέχων τὰς πεδιάδας, οὐδὲ ἐτόλμησε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ κανείς. Ἐνῷ ἡ σκηνὴ αὕτη διεδραματίζετο ἐν τῷ κοιμητηρίῳ, ἄλλη οὐχ ἧττον συγκινητικὴ καὶ τρομερὰ συνέβαινεν ἐν τῷ οἴκῳ, ὅπου μὲ εἶχον ἀφήσει σχεδὸν ἐκτὸς ἐμαυτῆς.

Ὁ Παῦλος ἀφίκετο. Ἀγνοῶν τὸ τρομερὸν συμβεβηκὸς— διότι ὁ μόνος ὑπηρέτης ὃν συνήντησε, δὲν ἐτόλμησε νὰ τῷ ἀνακοινώσῃ τι, —διέτρεξεν οὗτος τὰς ἐρήμους αἰθούσας.

Ἀπαισία προαίσθησις τὸν καταλαμβάνει, ὁ κάματος, ὃν ὑπέστη, τὸ βραχὺ τοῦ χρόνου, ἔρως, ἀνησυχία τὸν ἐξάπτουσι. Δὲν γινώσκει τὸ ἀληθές, ἀλλὰ μαντεύει, ἀλλ' αἰσθάνεται ὅτι δι' αὐτὸν συμβαίνει τι ὀδυνηρόν. Καὶ ἐπὶ τέλους ἐκ τῆς ἐμῆς ὄψεως καὶ τῆς ἀπελπισίας μου λαμβάνει τὴν σκληρὰν τούτου βεβαιότητα. Θαῦμα ἦν πῶς δὲν ἔμεινε κεραυνόπληκτος. Τὸ πρόσωπόν του κατέστη κάτωχρον καὶ ἡ ὡραία ἀνδρικὴ φυσιογνωμία του ἀπαισίως ἠλλοιώθη. Ἔσυρε πάρκυτα τὸ ξίφος του ἵνα διαιρέσῃ τὴν καρδίαν του. Ἐξέβαλον κραυγὴν τρομερὰν, ὥρμησα κατ' αὐτοῦ ὅπως ἀποτρέψω τὸ κτύπημα. θεῖσα ἐν κινδύνῳ τὴν ζωήν μου αὐτήν. Ἅμα ὡς ἡδυνήθην προσεπάθησα ἐν τῷ μέσῳ τόσων λυγμῶν νὰ τῷ δώσῳ παρηγορίαν τινά, καὶ νὰ τῷ ἐμπνεύσω θάρρος, ἐγὼ ἥτις τόσου θάρρους καὶ παρηγορίας εἶχον ἀνάγκην Οὗτος ἐν μελαγχολικῇ σιωπῇ ἤκουσε τοὺς λόγους μου. Ἀλλ' ὅταν ἐμποδισθεῖσα ὑπὸ νέου ἀνυποφόρου στεναγμοῦ, ἐσίγησα πρὸς στιγμήν, ἐκεῖνος ἐκινήθη ὁρμητικῶς.

Καὶ ποῦ Παῦλε ;! ποῦ ;! ἀνέκραξα τρέχουσα ὄπισθέν του. Πρὸς ἐκείνην διὰ τελευταίαν φορὰν ἀπεκρίθη ἐκεῖνος σκυθρωπῶς. Ἐμπνευσίς τις μοὶ ἐπῆλθεν ἀνταποκρινομένη εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς καρδίας μου καί,

Σὲ ἀκολουθῶ εἶπον αὐτῷ,

Ἐξήλθομεν χωρὶς οὐδένα νὰ εἰδοποιήσωμεν χωρὶς νὰ παρεμβάλωμεν ἀναβολήν τινα. Ἡ ὥρα εἶναι προκεχωρημένη, ὁ οὐρανὸς μέλας, τὸ νεκροταφεῖον ἀρκετὰ μακράν.

Ἐβαδίζομεν ταχέως ὁ ε ς παρὰ τὸν ἄλλον, χωρὶς οὐδὲ λέξιν νὰ προφέρωμεν Οὔτε κάματος μᾶς ἐνίκησεν οὔτε ἐσταματήσαμεν ποσῶς. Καὶ ὅμως ὅτε ἐφθάσαμεν εἰς τὸ κιγκλιδωτὸν ἦν ἤδη νὺξ βαθεῖα. Ἐκρούσαμεν ἐπανειλημμένως τὸν κώδωνα καὶ βιαίως. Ἡ παρατεταμμένη κρούσις αὐτοῦ ἐξέπεμψεν ἦχον γοερὸν καὶ θρηνώδη. Ἴσως αἱ καρδίαι μας ἐπανελάμβανον τὴν ἀντήχησιν τούτου

Πάντες δὲν ἐκοιμῶντο ἐν τῷ οἰκήματι τούτῳ τῶν νεκρῶν. Ἐκ τινος παραθύρου μικροῦ, ἰσογείου, ἐξήρχετο φῶς ἀμυδρόν, ὑποτρέμον ὡσεὶ σβυννομένης λαμπάδος. Κρούομεν ἐκ νέου ἰσχυρότερον, ἀλλ' οὐδεὶς προσέδραμεν. Ἀνυπομονῶν ἐπὶ τῇ ἀναβολῇ, ἐξοργισθεὶς ἐπὶ τῷ ἀπροσδοκήτῳ ἐμποδίῳ ὁ Παῦλος ἥρπασε τὸ κιγκλιδωτὸν διὰ τῶν νευρωδῶν αὐτοῦ βραχιόνων, ἵνα βιάσῃ τὴν εἴσοδον.

Ἐπὶ τῇ πρώτῃ ὠθήσει, ἡ κάλλιον ἐπὶ τῇ μόνῃ ἐπαφῇ τῆς χειρός του, αἱ κιγκλῖδες ἐκεῖναι ἠνοίξαν.

Ὁδηγὸν τὴν ἀσθενῆ ἐκείνην λάμψιν ἔχοντες διηυθύνθημεν πρὸς τὴν οἰκίαν καὶ οὐδὲν εὕρομεν ἐμπόδιον. Ἡ θύρα αὐτῆς ἦν ἤδη ἠνεωγμένη, εἰς δὲ τὸ βάθος διεκρίνετο ἡ ἀνημμένη λυχνία τοῦ νεκρικοῦ θαλάμου. Ρίγος καὶ φρίκη μὲ κατέλαβεν· ἵνα δὲ μὴ πέσω ἥρπασα τὸν βραχίονα τοῦ Παύλου, ἀλλ' οὗτος οὐδὲ καὶ ἐπρόσεξεν εἰς τὸ κίνημά μου. Ἀκολουθῶν τὴν ὁρμητικὴν πορείαν του μὲ ἔσυρε βιαίως μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ μετ' ὀλίγον εἰσήλθομεν.

Θεέ!! ὁποῖον θέαμα δὲν εἶδον τότε!!!

Φέρετρον ἀποκεκαλυμμένον, πτῶμα, φάντασμα, ὀπτασία ἐπὶ τέλους, τρομερὰ τὴν ὄψιν. Ἀνακαθημένη προέτεινε δύο βραχίονας μακροὺς μακρούς, ἰσχνούς, δυσκάμπτους. Κατάλευκος ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν πλὴν δύο λεπτῶν σειρῶν αἵματος, αἵτινες ἀπὸ τῶν ὤτων ἠρέμα κατήρχοντο καθ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ στήθους.

Πέπλος ἐκάλυψε τοὺς ὀφθαλμούς μου, ἔπεσον χαμαὶ ὀπτία, σχεδὸν λειπόθυμος. Ταυτοχρόνως ὠργὴ σπαραξικάρδιος μοὶ ἔπληξε τὸ οὖς καὶ μοὶ ἐφάνη ὅτι εἶδον τὸν βαρυαλγῆ σύντροφόν μου ὁρμῶντα πρὸς τὸ φέρετρον καὶ ἀναγκαλιζόμενον αὐτήν. Ὁ Παῦλος πραγματικῶς ἀνεγνώρισε τὴν Ἔμμαν ὑπὸ τὴν τρομακτικὴν ταύτην μορφήν, καὶ ἐρρίφθη ἐπ' αὐτῆς ἐν ἀπέλπιδι ἐγκαταλείψει . . . . .

. . . . . .

Ἡ Ἔμμα δὲν εἶν' νεκρά. Ἐπιστεύθη ὡς τοιαύτη ἕνεκα τῶν ὑπερμέτρως παραταθέντων σπασμῶν. Ἡ ἀπληστία τοῦ νεκροθάπτου τὴν ἀνεκάλεσεν εἶτα ἐν τῇ ζωῇ. Ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ἔμαθε τὰ τῶν πολυτίμων κοσμημάτων, ἅτινα ἐστόλιζον τὸν τράχηλον αὐτῆς, τὸ στῆθος, τὰ ὦτα. Εἶχεν ἰδεῖ τὴν θαμβοῦσαν αὐτῆς λάμψιν, ὅτε ὁ πατὴρ ἀπετύπωσεν ἐπὶ τῶν ψυχρῶς αὐτῆς χειλέων τὸ τελευταῖον φίλημα. Ἐπὶ τῇ θέᾳ ταύτῃ μεγάλη σκοτοδίνη τὸν κατέλαβε, μέγας πόθος τοῦ νὰ γείνῃ κύριος τοῦ θησαυροῦ ἐκείνου καθ' αὐτὸ πολυτίμου, μυθώδους δὲ δι' αὐτόν. Ἀλάστωρ δαίμων τῷ ἐτάρασσε τὴν καρδίαν καὶ δὲν τὸν ἄφινε πλέον νὰ ἡσυχάζῃ. Τῷ ἐφαίνετο καὶ πάντοτε ὅτι οἱ ἀδάμαντες ἐκεῖνοι καὶ ὁ χρυσὸς ἐσελάγιζον πρὸ τῶν ὀμμάτων του, ὡς ἐὰν πράγματι ἔκειντο πρὸ αὐτοῦ. Καὶ ἐφαντάζετο ἐν τῇ φλεγομένῃ φαντασίᾳ του τὰς ἀπολαύσεις ἃς θὰ τῷ ἐπροξένουν ἡ ἀπόκτησις τοιούτου θησαυροῦ καὶ ἡ μεγαλοπρεπὴς αὐτοῦ πολυτέλεια·—καὶ περιεστρέφετο ἐπὶ τῆς κλίνης του ὡς ὁ Δαΐτιος ἀσθενής, χωρὶς νὰ εὑρίσκῃ ἡσυχίαν· καὶ ἡ ἀχυρίνη στρωμνὴ ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐστήριζε τὸ ἀπηυδηκὸς πλευρόν του, τῷ ἐφαίνετο πλήρης ἀκανθῶν καὶ τριβόλων. Ἀλλ' αἴφνης ὡς ὑπὸ βίας ὠθούμενος πηδᾷ ἔξω τῶν βρωμερῶν σκεπασμάτων, τὸ ῥυπαρὸν καὶ κάτισχνον ἐκεῖνο ἀνθρωπάριον, καὶ οὕτως ὡς εὑρίσκετο, τρέχει ὑπὸ τοὺς θόλους τοῦ κοιμητηρίου ἐκεῖ ὅπου ἦσαν οἱ τάφοι τοῦ Μοντάλτου. Σκέψις τις ἐξ ἀπροόπτου διῆλθε τὸν νοῦν του καὶ ἡ σκέψις αὕτη τὸν κατέπεισε. Τὴν πρωΐαν τῆς ἐπαύριον τὸ πτῶμα τῆς εὐγενοῦς δεσποινίδος θὰ κατήρχετο διὰ παντὸς εἰς τὸν τάφον ἐξησφαλισμένον ἐντὸς διπλοῦ μολυβδίνου φερέτρου. Ἴσως θὰ τῇ ἀφήρουν ὅλον ἐκεῖνο «τὸ καλὸ τοῦ Θεοῦ....» ἀλλὰ βεβαίως θὰ ἠμπόδιζον οἱονδήποτε τοῦ νὰ γείνῃ κύριος τούτου. Ἡ μαρμαρίνη πλάξ, ἣν πολλοὶ ὁμοῦ ἄνθρωποι δὲν ἤρκουν νὰ κινήσωσι θὰ ἐκάλυπτε τὸ μνημεῖον . . . . . καὶ τότε χαῖρε τύχη, χαῖρε διὰ παντός. Καὶ δὲν ἐδίστασε

πλέον. Καθησύχασε καὶ ἡτοιμάσθη μεθ' ὅλης τῆς ἀναπαύσεως διὰ τὸ μιαρὸν ἔργον. Ἐγίνωσκεν οὗτος ὅτι ὁ καιρὸς δὲν θὰ τῷ ἔλειπεν, οὔτε οἱ νεκροὶ θὰ τὸν ἐμπόδιζον. Φορτωθεὶς τὸ φέρετρον ἐπὶ τῶν γωνιωδῶν ὤμων του τὸ ἐπανέφερεν εἰς τὸν νεκρικὸν θάλαμον καὶ ἐκεῖ τὸ ἀπεκάλυψε. Τὸ πτωχὸν πλάσμα ἔμενε πάντοτε κατάλευκον, ἀκίνητον, κατάξηρον . . . . ἀλλὰ δὲν ἦτο πλέον εὐαναγνώριστον. Καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ ἀθλιος ὡς ἐξωμολογήθη εἶτα δὲν ἀντέστη ἐπὶ τῇ θέᾳ καὶ ἀμέσως ἀπεσύρθη ἔντρομος. Μεγάλη ἀλλοίωσις εἶχε συμβῆ, μεγάλη ἀταξία ἐν τῇ κατοικίᾳ τοῦ πτώματος ἐκείνου. Τὸ πῶς, ἦν μυστήριον καὶ δι' αὐτόν. Ἡ κόμη τῆς Ἔμμας, ἡ ὡραία ἐκείνη μέλαινα κόμη κατέστη λευκὴ ὡς ὁ ἄργυρος· οἱ πολύτιμοι λίθοι, τὰ κοσμήματα, πεπιεσμένα ἢ συντετριμμένα ἦσαν ἐκτὸς τῆς θέσεώς των, διεσπαρμένα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ σώματος, ἢ εἰς τὸ βάθος τοῦ κιβωτίου. Ἡ λευκὴ μεταξίνη ἐσθὴς ξεσχισμένη καὶ αὕτη κατὰ τὸ στῆθος ἔπιπτεν εἰς ῥάκη· τὸ μέτωπον αἱ παρειαὶ πλήρεις μωλώπων, ἀμυχῶν, καὶ αἱματηρῶν κηλίδων, οἱ ῥόδινοι ὄνυχες ἦσαν ἀπαισίως τεθραυσμένοι ἀνεστραμμένοι καὶ ἐρρικνυμένοι. Τὸ ὅλον ἦτο νέον καὶ τρομερὸν θέαμα, ὅπερ ἀνθρώπινος νοῦς δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ φαντασθῇ, οὐδὲ λόγος πιστῶς νὰ περιγράψῃ.

Πρὸς στιγμὴν ὁ νεκροθάπτης περίφοβος συνεστάλη, δεισιδαιμονία, φόβος. τὸν ἀνεχαίτισαν ὀλίγον, ἀλλ' ἡ ἀπληστία τὸν ἐνίκησε Μὲ ἱεροσύλον καὶ τρέμουσαν χεῖρα ἤρξατο συλλέγων τὸν ἤδη ἰδικόν του θησαυρόν. Δὲν ὑπελείποντο πλέον εἰμὴ τὰ ἐνώτια. Μὴ δυνάμενος νὰ τὰ ἀνοίξῃ τὰ ἀποσπᾷ βιαίως διὰ τῶν δύο χειρῶν ταυτοχρόνως. Κατὰ τὴν κτηνώδη ἀπόσπασιν, δύο ῥανίδες αἵματος ἀναβλύζουσιν ἀπὸ τῶν διαρραγέντων ὤτων, καὶ μακρὸς στεναγμὸς βαθὺς ἀκούεται στιγμιαίως ἐν τῷ μέσῳ τῆς θανατώδους ἐκείνης σιγῆς . . . Καὶ τὸ πτῶμα κινεῖται . . . . . ἐγείρεται, καὶ ὁ κώδων κρούεται ἰσχυρότατα . . . . . καὶ ἀκατάσχετος τρόμος κατέχει τὸ ἐλεεινὸν πλάσμα. Φεύγει οὗτος, ὁρμᾷ ἔξω τοῦ θαλάμου ἐκείνου, ἔξω τοῦ κοιμητηρίου διασκορπίζει ἀφθόνως κατὰ τὸν δρόμον του τὰ κακῶς ληφθέντα κοσμήματα, καὶ φρενήρης φεύγει πρὸς τὴν ἔξοχήν, ὡς διωκόμενος λύκος ὠρυόμενος.

Μετὰ στιγμάς τινας εἰσερχόμεθα ἡμεῖς. Τὴν εἶχον θάψει ζῶσαν τὴν πτωχὴν Ἔμμαν. Ἐξυπνήσασα ἐντὸς τοῦ τάφου ἐκείνου κατέβαλεν ἀγῶνας τιτάνος ἵνα ἀπελευθερωθῇ, ἀλλ' ἀνωφελῶς. Οἱ προσφιλεῖς της, οἱ φίλοι, οἱ ὑπηρέται εὑρίσκοντο μακρὰν καὶ δὲν ἤκουον. Οὔτε οἶκτος. οὔτε ἔρως ἠδύναντο νὰ τὴν ἐξαγάγωσιν ἐκ τοῦ τρομεροῦ ἐκείνου τόπου ἀπὸ τοῦ ὁποίου τὴν ἀπέσπασεν ἐπ' ὀλίγον ἡ ἀνθρωπίνη ἀπληστία. Τὸ μικρόψυχον ἔργον τοῦ νεκροθάπτου ἐκείνου τὴν ἔκαμε νὰ ἀναπνεύσῃ τὰς ζωϊκὰς αὔρας ἐπὶ τῆς αὐτῆς κλίνης, προωρισμένης ποτὲ διὰ ζεῦγος ὅπερ οἱ οὐρανοὶ ὑπέσχοντο ὄλβιον.

Ἀλλ' οἴμοι τῆς ἀθλίας. Καὶ ἡ εἰς τὴν ζωὴν ἐπάνοδος ὑπῆρξε σκληρὸν παίγνιον τῆς τύχης, ὑπῆρξεν ὀξὺς πόνος, μέχρις οὗ ἡ ὡραία αὕτη ἀληθῶς ψυχὴ εἰς οὐρανοὺς ἀπέπτη. Ἐὰν ὑπῆρξε ποιά τις εὔνοια, ὑπῆρξεν ἐν τῇ βραχύτητι τοῦ δευτέρου τούτου μαρτυρίου. Τρεῖς ἡμέρας μόνον καὶ γλυκεῖα, εὔχαρις, ἐρῶσα, ὅπως εἶχε ζήσει κατὰ τὴν βραχυτάτην ζωὴν αὕτη μᾶς ἀφῆκεν ἐπὶ τῆς γῆς ἵνα τὴν θρηνῶμεν καὶ νὰ τὴν ἐνθυμώμεθα διὰ παντός.

Ἤδη παρῆλθε μὴν ἀπὸ τοῦ θανάτου ἐκείνης καὶ οὐδεὶς γινώσκει εἰσέτι τι περὶ τοῦ Κόμητος, ὃν οὐδεὶς ἐπανεῖδεν ἀπὸ τῆς μοιραίας ἡμέρας.

Καὶ ἤδη σταματῶ. Δὲν θὰ σὲ λυπήσω πλειότερον περιγράφουσά σοι τὴν θέσιν μου καὶ τοῦ δυστυχεστάτου νέου τὰ παθήματα. Ὁ θεὸς μόνος τὸ γινώσκει.

Ὑγείαινε φιλτάτη μου Ἰουλία

Ἐν Ζακύνθῳ Μάρτιος 1884.

Ἀγάπα τὴν ἀείποτε ἰδικήν σου.
ΕΛΙΖΑΝ.

[Ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ]

Α'

ΤΟ ΠΟΥΛΑΚΙ ΜΟΥ

Μίαν φορὰν εἶχα κι' ἐγὼ σ' ἕνα χρυσὸ κλουβάκι
καὶ τ' ἀγαποῦσα τρυφερὰ
γιατὶ ἦτο ὅλο μιὰ χαρὰ
ἕνα μικρὸ πουλάκι

—

Κάθε πρωὶ τὸν ὕπνον μου, ἀκόμη πρὶν ἀφίσω,
τὸ ἔξυπνό μου τὸ πουλὶ
μὲ τὴν φωνή του τὴν τρελλὴ
μοῦλεγε νὰ ξυπνήσω.

—

Μονάχος μου τὸ πότιζα, τοὔδιδα τὴν τροφή του
κι' αὐτὸ ὅλο γέλοια καὶ χαρὰ
μὲ ἑτσιμποῦσε τρυφερὰ
μέσα ἀπὸ τὸ κλουβί του

—

Ἦτο ἡ μόνη μου χαρὰ μέσ' τῆς χαραῖς τοῦ κόσμου
καὶ τὸ ἐγνώριζε πολὺ
τὸ ἀκριβό μου τὸ πουλί,
πῶς ἦτο ὁ θεός μου.

—

Μιὰ μέρα δὲν μ' ἐξύπνησε ἡ ὥμορφη φωνή του,
τρέχω μὲ πόνο στὸ κλουβὶ
καὶ βλέπω χάμω τὸ πουλὶ
νὰ χάνῃ τὴν ζωή του

—

«Δὲν μοῦ μιλᾷς πουλάκι μου», τὸ ἐρωτῶ μὲ πόνο;
καὶ ἐκεῖνο μοῦπε σιγανά,
«σένα λυποῦμαι μοναχὰ
ὅπου σ' ἀφίνω μόνο»...

—

Μ' αὐτὰ τὰ λόγια σβύσθηκε ἡ τρυφερὴ ζωή του,
ἀφοῦ μοῦ ἔστειλε φιλὶ
τ' ἀγαπημένο μου πουλί,
μὲ τὴν 'στερνή πνοή του.

ΤΑΣΣΟΣ ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΕΛΗΝΗΝ ΕΝ ΕΚΛΕΙΨΕΙ

Ἐὰν μελαίνῃ πρὸς στιγμὴν νεφέλη σὲ καλύπτῃ
καὶ σοι στερεῖ τὰς φαεινὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου
μετ' οὐ πολὺ ἡ ὄψις σου καὶ πάλιν θ' ἀνακύπτῃ
λαμπρά, ὡραία ὡς Σειρὴν, καὶ πλήρης μυστηρίου

—

Πάλιν τὴν θείαν αἴγλην σου εἰς τηλαυγεῖς βοστρύχους
θὰ λούῃς εἰς τὰς γαληνὰς θαλάσσας μειδιῶσα,
καὶ ὑπὸ μάγους τῆς νυκτὸς καὶ τερψιθύμους ἤχους
θὰ ἀνεζήτεις εἰς τὰ ἄπειρον τὸν φίλον σου σιγῶσα.

—

Ἀλλ' ἡ καρδία μου. . . . ἰδὲ διὰ παντὸς θὰ μένῃ
τὸ θῦμα μοίρας δυσμενοῦς φρικώδους καταιγίδος
ζῶσα νεκρά, πάσης χαρᾶς ἀπόβλητος καὶ ξένη
ὑπὸ σκοτίαν ἄλυκτον ἄνευ φωτὸς ἐλπίδος.

Ἀπὸ τοῦ Ἰράχου τῆς Φρεαττύος

Μαΐῳ 1891.